Oplata pocztowa uiszczona ryczałtem.

הײנט 8 זײטען.

NAJER FOLKSBLAT פרײז 20 גראשען

נײער פאלקסבלאט

אונפארטײאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צײטונג

Nr. 6/1606 | Łódź, Poniedziałek, 7 stycznia 1929 r. | זיבעטע יאהרגאנג | לאדז מאנטאג, כה טבת תרפ״ט | Nr. 6/1606

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 24-71

געשטארבען ניקאלאי ניקאלאיעוויטש.

ניצא, 6 (א. וו.) הײנט איז דא געשטארבען דער גרויספירשט ניקאלאי ניקאלאיעוויטש.

דער גרויספירשט ניקאלאי ניקאלאיעוויטש איז געבוירען געווארען אין יאהר 1856.

אין יאהר 1907 האט ער חתונה געהאט מיט דער טשערנאגארישער פרינצעסין אנאסטאסיא.

ער איז געוועזען דער הויפט-אנפיהרער פון דער פאנסלאווישער מיליטערישער פארטײ.

צוזאמען מיט נאך גענעראלער האט ער מיטגעהאלפען, אז ס׳זאל אויסברעכען די וועלט-מלחמה.

אין אנהויב פון וועלט-קריג איז ער בעשטימט געווארען אלס הויפט-קאמאנדיר פון דער רוסישער קעמפענדער ארמעע.

דאן האט ער ארויסגעלאזט דעם בעקאנטען מאניפעסט צו פוילען וועגען אויטאנאמיע.

מיט זײן נאמען איז, אגב, אויך פערבונדען די שרעקליכע צײט, אנהויב מלחמה, ווען פון א רײהע שטעט און שטעטלעך אין דער קעמפענדער ליניע איז ארויסגעשיקט געווארען אויף הפקר און נע ונד די יודישע בעפעלקערונג. צוגעהאלפען האט איהם אין דעם פרט דער לײטער פון זײן גענעראל-שטאב, גענעראל יאנושקעוויטש.

נאך דער מפלה, וואס די רוסישע ארמעע האט געליטען אין יאהר 1915, איז ער בעשטימט געווארען אלס הויפט-קאמאנדיר פון דער קאווקאזער ארמעע.

אין יאהר 1917 נאך דער פעברואר-רעוואלוציע, איז ער ווידער נאמינירט געווארען אלס הויפט-קאמאנדיר פון דער גאנצער רוסישער ארמעי. געגען דעם האבען זיך אבער אוועקגעשטעלט דער ראט פון די ארבײטער- און פויערים-דעפוטאטען, און ער איז אפגעפאהרען קיין קרים.

דארט איז ער שפעטער פערהאלטען געווארען דורך די באלשעוויקעס, און נאכדעם, ווי ער איז בעפרײט געווארען דורך די דײטשען, איז ער אפגעפאהרען קיין איטאליען.

געוואוינט האט ער די לעצטע צײט אין פראנקרײך, וואו ער איז געשטאנען בראש פון דער רוסישער מאנארכיסטישער פארטײ.

א סענסאציאנעלער בריף פון טראצקי׳ן.

בערלין, 6. (ספ. טעל.) דער ארגאן פון לינקען קאמוניסטישען „פאלקסווילע" האט אפגעדרוקט א סענסאציאנעלען בריף פון טראצקי׳ן, אין וועלכען עס ווערען בעשולדיגט די כאוויעטען.

דער דאזיגער בריף איז ארויסגעשיקט געווארען פון טראצקים פערשיקונגס-ארט — פון אלמא-לאטא.

טראצקי כאראקטעריזירט די איצט אינערליכע פאליטישע סיטואציע פון רוסלאנד, און שטעלט קודם כל פעסט, אז אין די אויבערשטע ספערען קומען פאר פערביסענע פערזענליכע קאמפפען צווישען די אנהענגער פון סטאלינען און זײנע נעגנער.

סטאלין האט נאמינירט אלס פארזיצער פון קאמאינטערן אויף בוכארינס ארט, זײן פערזענליכען פרײנד, מאלאטאוו.

בוכארין בעמיהט זיך צו דערנעהנטערען זיך מיט קאמעניעוו׳ן, וועלכער איז איבערצײגט אז דער סאוויעטישער רעזשים האלט בײם פאלען, און ער בעמיהט זיך אויך אריבערצוציען אויף זײן זײט אויך טראצקין. טראצקי האט זיך אבער אפגעזאגט.

ער איז זיך משער, אז אין דער צוקונפט וועט דער באלשעוויזם פאלען, און אז אין רוסלאנד וועט אנהויבען הערשען די פאשיסטישע ארדנונג, אדער די זיגערישע באנאפארטיסטישע ריכטונג.

די רויטע ארמעי איז גרײט צו ענדערען די פארם פון דער רעגירונג.

שוין איך די פארטײ־קאנפערענצען פון דער ארמעי אין חודש יוני, האט קלים ערקלערט, אז אויב סטאלין וועט אריבערגעהן צום טעראר, וועט די רויטע ארמעי דערויף ענטפערען מיט א בונט.

ווען קלים זאל נישט איבערנעהמען די מאכט, בלײבט נאך בודיאנני.

די גריפע-עפידעמיע אין בערלין.

בערלין, 6. (ספ. טעל.) די גריפע-עפידעמיע וואס הערשט דא א געוויסע צײט נעהמט אן דראהענדע פארמען. אלע שפיטאלען זענען איבערפולט, און עס ווערען דארט אנגענומען בלויז שווער קראנקע. אין לײכטערע פאלען זאגט מען אפ אנצונעהמען חולאים.

אין די רעגירונגס-ביורא׳ען, ווי אויך אין פריוואטע האבען זיך אנ׳ערך פינף פראצענט בעאמטע נישט צו.געשטעלט צו דער ארבײט, מחמת דער קראנקהײט.

די דאקטוירים זאגען ארויס א מײנונג, אז די עפידעמיע האט דערגרײכט צום קולמינאציאנס-פונקט. ווען זי זאל זיך אבער נאך מעהר פערשפרײטען — מײנען זײ — וועט מען אומבעדינגט מוזען א סך שול-בנינים פערוואנדלען אין שפיטאלען.

א שרעקליכער זעלבסטמארד.

קאטאוויץ, 6. (ספ. טעל.) נעכטען האט זיך דא אויף שרעקליכען אופן גענומען דאס לעבען דער 24-יאריגער ארבײטסלאזער פיאטר בראנאווסקי.

מחמת ער האט נישט געהאט קײן מיטלען צום לעבען, איז ער אוועק צו דער באהן-ליניע, וואס פיהרט פיהרט צו דער קויהלען-גרוב „אלפעד", און איז בעגאנגען זעלבסטמארד, אפרײסענדיג זיך דעם קאפ מיט דער הילף פון א דינאמיט-לאדונג, וואס דינט צום אויפרײסען סקאלעס.

ליטע און דער סאוויעטישער שלום-פראטאקאל.

ווילנא, 6 (ספ. טעל.) פון קאוונא איז מען מודיע:

די ליטווישע אפיציעלע אגענטור „עלטא" מעלדעט, אז די ליטווישע רעגירונג האט זיך געווענדעט צו די רעגירונגען פון לעטלאנד און עסטלאנד מיט א פארשלאג, אז די דאזיגע מלוכות זאלען זיך אנשליסען אין דעם שלום-פראטאקאל, וואס ווערט פארגעשלאגען פון די סאוויעטען.

טשיטשערין אין דײטשלאנד.

בערלין, 6 (ספ. טעל.) „רוּל" לײקענט אפ די ידיעות, אז דער סאוויעטישער אויסערן-קאמיסאר טשיטשערין געפינט זיך איצט אין פראנקרײך.

טשיטשערין געפינט זיך נאך אלץ אין בערלין, פון וואנען ער פאהרט אוועק אין דעם קור-ארט פארטען-קירכען (בײערן).

דארט זאל טשיטשערין פערבלײבען 2 וואכען.

כינעזיש-יאפאנישע בעציהונגען

חיען, 6. (ספ. טעל.) די צײטונגען מעלדען פון טאקיא, אז די בעציהונג פון יאפאן צו מאנדזשוריען האט זיך בערײטענד פערשארפט נאך די לעצטע געשעהענישען אין מוקדען.

מען פערזיכערט, אז דער קריג-ראט האלט די לאגע פאר זעהר ערנסט. און וועט פארערען בקרוב אויפקלערונגען אין דעם ענין, מחמת דער שריט פון דעם יונגען גענעראל טשאנג-סו-ליאנג (א זוהן פון טשאנג-סא-לין) וואס בעשטעהט אין אנשליסען מאנדזשוריען צו דער נאציאנאליסטישער כינא, אהן דעם הסכם פון יאפאן, איז א שווערע בעליידיגונג פאר איהר.

וועלט-קאנפערענץ פון „שומרי שבת".

בערלין, 6. (יט״א טעלעגראפיש) אינ׳ם פלענאר-ראט פונ׳ם פרייסישען הערן-הויז, איז הײנט פארגעקומען די ערעפנונג פון דער וועלט-קאנפערענץ פון די „אגודת שומרי שבת".

מיט רעדעס זענען ארויסגעטרעטען הרב עזרה מונק פון בערלין. דער דײטשער גענעראל-קאנסול אין יפו קאהן א. אנד.

פון פוילען איז אויף דער קאנפערענץ פערטראטען אלס דעלעגאט פון דער ווארשאווער קהלה-פערוואלטונג, הרב קאטשערגער.

XXV

צו דער 25 יעהריגער פײערונג פון דער זילבערנער החונה פון ה׳

בעריש גרינבערג מיט זײן פרוי רודע

ווינשען זײ פיל גליק, זײ זאלען דערלעבען צו פײערן אין פרײדען זײער גאלדענע חתונה.

שלמה און פרוי רבקה מילעווסקי.

3635

עכער מאשינאוו

ווערן אנגענומען אויסצוהײהען בײ

ג. נארדמאן, צעגעלניאנא 29

„בית החסידים מטריסק"

יום א׳ פרשת בא (זונטאג, דעם 13. ד. ח.) 6 א זײגער אװענד קומט פאר אין וואהלינער שוהל, וואולטשאנסקא 6

א גראנדיעזע

התחלת הספר-פײערונג

מיט׳ן אנטײל פון אדמו״ר הרב ר׳ נחום׳טשע שליט״א מווארשא בן הרב המגיד מטריסק זצ״ל, וועלכער וויילט יעצט אין לאדז, פולנאצא 7, בײ ברוך קאזעס. בעת דער פײערונג וועט שפילען א גרויסער ארקעסטער און א גוט-אײנשטודירט כאר וועט אויספיהרען א רײהע רעליגיעזע נגינים.

יעדער יוד, וועמען ס׳איז טײער דער כבוד התורה, ווערט געבעטען אנטײלצונעהמען אין דער מצוה-פײערונג.

3984

בעמערקונג: די ווײבער-שוהל וועט ספעציעל זײן רעזערווירט פאר פרויען.

אכטונג, בעקער-מײסטער אין לאדז!

מארגן, דינסטאג, פינקטליך 6 א זײגער אווענד בײ יעדע צאהל אנוועזענדע קומט פאר אין אײגענעם לאקאל, ווסכאדניא 57

די פײערליכע ערעפנונג פון 1-טען יודישען

בעקער-צעך אין לאדז

מיט דער בעטײליגונג פון אינסטרוקטאר פון אינדוסטריע-קארפאראציע מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג:

1) ערעפנונג, 2) וואהלען פון א טשערשי און 2 פאדסטארשי׳ס, 3) וואהלען פון א פערוואלטונג, רעוויזיאנס-קאמיסיע און שידס-געריכט.

3637

אלע בעקער-מײסטער ווערען געבעטען צו קומען הײנט אװענד אומבעדינגט דעקלארירען זיך אלס מיטגלידער פון צעך.

די גרינדער.

הוי, נפלה עטרת ראשנו!

אחרי מחלה כבדה וממושכה גועה ונאספה אל עמה האשה הצנועה

נ.ע. בינה מינדל אשת ר׳ חיים נ״י ציגעלבערג

מביתה רפופורט, בשנת הששים ושש לימי חיי.

הלוי׳ תהי׳ היום, ביום ב׳, כ״ה לחודש טבת תרפ״ט, (7/1 1929) בשעה 12 בצהרים ממעונה ברחוב קונסטנטינובסקה 46.

השרוים בצער עמוק

בעלה, בני׳, בנותי׳, חתני׳, כלותי׳, נכדי׳, אחי׳, אחותה וכל משפחתה.

62 פאָרשלאָגען אין אַמעריקאַנער קאָנגרעס

וועגען בעגרענצען די איינוואַנדערונג קיין אַמעריקאַ.

נ י ו - י אָ ר ק, 6. (ספ. טעל.) די אַקציע וועגען בעגרענצען די איינוואַנדערונג קיין אַמעריקאַ נעהמט אָן אַלץ אַ שטאַרקערען כאַראַקטער. פערשידענע גרופּען און איינצעלנע דעפּוטאַטען האָבען אַריינגעטראָגען אין קאָנגרעס 62 פאָרשלאָגען וואָס בעגרענצען די איינוואַנדערונג. אין אַ טייל פון די פאָרשלאַגען ווערט געפאָדערט אַפילו אַרויסצושיקען אייניגע קאַטעגאָריעס עמיגראַנטען וואָס זענען אַריינגעפאָהרען קיין אַמעריקאַ זייט אייניגע יאָהר.

וויפיל יודישע דאָקטוירים אַרבייטען אין ארץ-ישראל.

י ר ו ש ל י ם. (י.ט.אַ.) לויט די ידיעות פון „יודישען מעדיצינישען פערבאַנד" געפינען זיך איצט אין ארץ-ישראל 405 יודישע מעדיצין-דאָקטוירים, אין דער צאָהל 127 פרויען. אין ירושלים וואוינען 98 יודישע דאָקטוירים, אין תל-אביב 134 און אין חיפה 56.

אין רעגירונגס-דינסט געפינען זיך 7 יודישע דאָקטוירים, אין די „הדסה"-אינסטיטוציעס זענען בעשעפטיגט 66 יודישע דאָקטוירים, אין דער אַר-בייטער-קראַנקען-קאַסע 24 יודישע דאָקטוירים. 17 יודישע דאָקטוירים פערנעמען זיך בכלל נישט מיט זייער פּראָפעסיע.

אַ יודישער קצב פייערט זיין 109-טען געבורטסטאָג.

נ י ו - י אָ ר ק. (י.ט.אַ.) דאָ האָט געפייערט זיין 109-טען געבורטסטאָג דער יודישער קצב קאַפּעל ביער, וועלכער איז זעהר פּאָפּולער אין ניו-יאָרק. בעגריסען איהם צו זיין געבורטס-טאָג זענען געקומען פאָרשטעהער פון 4 דורות: 11 זוהן און טעכטער, 44 אייניקלעך, 26 אוראייניקלעך און 10 אור-אור-אייניקלעך.

מיט 4 יאָהר צוריק ווען קאַפּעל ביער איז אַלט געוואָרען 105 יאָהר איז ער אויפגענומען געוואָרען אין „ווייסען הויז" דורך פּרעזידענט קו-לידזש. קאַפּעל ביער האָפט, אַז איבער-אַ-יאָהר, ווען ער וועט אַלט ווערען 110 יאָהר, וועט ער בעזוכען דעם נייעם פּרעזידענט הובער.

קאַפּעל ביער'ס פרוי, וועלכע איז ביי איהם די צווייטע, איז אַ זקנה פון 70 יאָהר.

אַ אַסימילאַטאָרישע צייטשריפט אין טשעכאָסלאָוואַקיי

אויפגעהערט צו ערשיינען.

פּ ר אַ ג (י.ט.א.) דער אָרגאַן פון די יודישע אַסימילאַטאָרען אין טשעכאָסלאָוואַקיי „טריבונא". וועלכער פלעגט ביז-איצט ערשיינען אַלס וואָכענ-בלאַט אין פּראַג, האָט איצט אויפגעהערט צו ער-שיינען. אַלע בעמיהונגען אונטערצוהאַלטען די צייטשריפט זענען געבליבען אָהן רעזולטאַט.

נישט יודישע נאָר איטאַליענישע קאָלאָניעס

געליטען פון די באַנדיטען-אָנפאַלען.

פּ אַ ר י ז, (י.ט.א.) דאָס הויפּט-ביוראָ פון י. ק. א. אין פּאַריז האָט מיטגעטיילט דער יודישער טעלעגראַפען-אַגענטור, אַז די ידיעה, וועלכע שטאַמט פון ניו-יאָרק וועגען אַנ'אָנפאַל אויף די יודישע קאָלאָניעס אין בראַזיליען שטימט נישט מיט דער ווירקליכקייט. די באַנדיטען-אָנפאַלען זענען אויסגעפיהרט געוואָרען אויף די איטאַליע-נישע קאָלאָניעס און דערביי זענען אייניגע איטאַל-יענישע קאָלאָניסטען דער'הרג'עט געוואָרען. די באַנדיטען האָבען זיך אויסבעהאַלטען אין די וועלדער אַרום די יודישע קאָלאָניעס. אָבער אַ דאַנק די ענערגישע זיכערהייטס מיטלען פון דער י.ק.א.-אַדמיניסטראַציע זענען די יודישע קאָלאָניעס געבליבען אונבעריהרט.

דער שטראָף-עקספּעדיציע, וואָס איז געשיקט געוואָרען דורך דער בראַזיליאַנער רעגירונג, איז געלונגען צו כאַפּען דעם גרעסטען טייל פון די באַנדיטען. די אָרדנונג איז פולשטענדיג צוריקגע-שטעלט געוואָרען און איצט אַרבייטען שוין די יודישע קאָלאָניסטען רוהיג אין פעלד.

אַ נייע יודישע צייטשריפט פאַר קאָאָפּעראַציע-ענינים.

ל ע מ ב ע ר ג, (י.ט.אַ.) אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פערשטאַרקטער טעטיגקייט פון דעם אַל-געמיינעם רעוויזיאָנס-פערבאַנד אין לעמבערג, אין שפּיץ פון וועלכען עס שטעהט דעפּ. ראָזמאַרין, האָט דער דערמאָנטער פערבאַנד אָנגעהויבען אַרויסצוגעבען אַ חודש-בלאַט, געווידמעט די פּראַ-גען פון דער יודישער קאָאָפּעראַציע א. נ. „פּושע-גלאַנד ספּולדזשעלטשי".

די צייטשריפט ערשיינט בלויז אין פּויליש, אָבער פון די נאָהנסטע נומערען אָן וועט די צייט-שריפט האָבען אויך אַ יודישע ביילאַגע.

אַ נייע צענטראַלע קאָאָפּעראַטיווען-באַנק.

וו אַ ר ש אַ, (י.ט.אַ.) ווי עס ווערט אונז מיט-געטיילט, וועט אין פערלויף פון חודש פעברואַר אין וואַרשא בעגרינדעט ווערען אַ נייע צענטראַלע קאָאָפּעראַטיווען-באַנק פאַר די בענק, וואָס געהע-רען צו דעם אַלגעמיינעם רעוויזיאָנס פערבאַנד אין לעמבערג.

די נייע צענטראַלע קאָאָפּעראַטיווע-באַנק וועט אַ בעזונדערע אויפמערקזאַמקייט ווידמען די יודישע סוחרישע בענק, וועלכע נויטיגען זיך אין קרעדיטען. עס איז כדאי צו בעמערקען, אַז צו דעם לעמבערגער רעוויזיאָנס פערבאַנד געהערען אויך בענק פון פּאָלעסיע אין קאָנגרעס-פּוילען.

דער אַנטייל פון אַראַבער

אין די שטאָט-ראַט-וואַהלען אין תל-אביב.

י ר ו ש ל י ם (י.ט.א.) אין די וואַהלען צום תל אביב'ער שטאָט-ראַט, וואָס זענען די טעג פאַר-געקומען, האָבען זיך בעטייליגט אויך 25 אַראַבער וועלכע וואוינען אין תל אביב.

צום ערשטען מאָל אין ארץ ישראל האָבען בעת די וואַהלען אין תל אביב אָפּגעגעבען זייערע שטימען די אַראַבישע פרויען-וועהלערינס.

אַנטיסעמיטישע סקאַנדאַלען

אויף אַ סילוועסטער-פייערונג אין ווין.

וו י ע ן (י.ט.א.) אויף דער סילוועסטער-פייע-רונג, וואָס איז איינגעאָרדנעט געוואָרען דורכ'ן עסטרייכישען אַרטיסטען פעראיין, איז געקומען צו סקאַנדאַלען, וועלכע זענען אַרויסגערופען געוואָרען דורך אַ גרופּע אַנטיסעמיטישע געסט.

בעת די יודישע אַרטיסטען האָבען געזונגען די יודישע פּראָגרעס-נומערן האָבען די אַנטיסעמי-טען זיי געשטערט דורך יודען פיינדליכע אויסרו-פען. די יודישע געסט האָבען שטאַרק פּראָטעס-טירט געגען דער האַנדלונג פון די אַנטיסעמיטען און די אַטמאָספערע איז געוואָרען אַלץ מעהר אָנ-געשטרענגט. צו קיין ערנסטע צוזאַמענשטויסען איז נישט געקומען נור אַ דאַנק דעם, וואָס דער אָרקעס-טער האָט דורך רייצענדע טענץ געצויגען די אויפמערקזאַמקייט פון גאַנצען פּובליקום. אין משך פון דער פערוויילונג איז געקומען צו אַ נייעם אינצידענט נאָך וועלכען די גרופּע אַנטיסעמיטען האָט פערלאָזט די פערוויילונג.

יודישע שילער אין די רומענישע מלוכה-שולען

בעפרייט פון שרייבען אום שבת.

ב ו ק אַ ר ע ש ט (י.ט.א.) דער רומענישער בילדונגס-מיניסטער קאָסטאַקעסקו האָט אַרויסגעגע-בען אַ פעראָרדנונג. לויט וועלכער דער לערן-פּלאַן אין די שולען, וואו עס לערנט זיך אַ גרע-סערע צאָהל יודישע שילער דאַרף אַזוי צוגעפּאַסט ווערען אַז די יודישע שילער זאָלען אום שבת בעפרייט ווערען פון שרייבען.

פּאָליטיק אין די חגאות.

פּראַגען, וואָס זענען אין דייטשלאַנד לעבהאַפטיג בעהאַנדעלט געוואָרען

(אַ בריף פון בערלין).

בעת און צוליב די חגאות זענען פאָרגעקומען אַ רייהע אַרויסטרעטונגען פון פאָרשטעהער פון דער דייטשער רעגירונג וועגען די דייטשע פאָדערונגען. די דאָזיגע אַרויסטרעטונגען האָבען אַרויסגערופען גרויס אויפמערקזאַמקייט און בעאונרוהיגונג.

אין אַנ'אינטערוויו מיט'ן קאָרעספּאָנדענט פון דער אַמעריקאַנער צייטונג „באַלטימאָר-סאַן", האָט שטרעזעמאַן ווידער פאָלעמיזירט מיט טשעמבערלענס שטאַנדפּונקט וועגען דער יורידישער זייט פון דער פראַגע וועגען דער עוואַקואַציע פון רהיינגעביט.

שטרעזעמאַן האַלט, אַז דייטשלאַנד האָט רעכט אויף דער דאָזיגער עוואַקואַציע שוין דעמאָלט ווען זי פיהרט אויס אַלע פערפּליכטונגען פון שלום-אָפּמאַך און מען ערשט נישט וואַרטען ביז די אויס-פיהרונג פון די דאָזיגע פליכטען וועט זיין פערענדיגט.

דער קאַנצלער מילער ווידער האָט אין אַנ'אַרטיקעל פון דער „קעלנישער צייטונג" זיך אָפּגעשטעלט אויף די ענטשעדיגונגס-אָפּצאָהלען פון דער דייטשער רעגירונג, ער קומט צום אויספיהר, אַז מען מוז רעווידירען די צאָהלונגס-מעגליכקייטען פון דייטשלאַנד. דער שטאַנדפּונקט פון גענו. פראַנ-צויזישען פינאַנץ-מיניסטער קלאָץ, אַז „דייטשלאַנד וועט פאַר אַלץ בעצאָהלען" דאַרף אָפּגעשטעלט ווערען אין אַ זייט, מ'מוז מודה זיין, אַז קיין מלוכה איז נישט אומשטאַנד צו בעצאָהלען די מלחמה-פערלוסטען.

קאַנצלער מילערס אַרטיקעל האָט אַ גרויסע רושם אַנ'אויפרודערונג אין דער פראַנצויזישער פּרעסע, אַ בעזונדערע בעאונרוהיגונג רופט אַרויס דער פאַקט, אַז גלייכצייטיג מיט די פאָדערונגען לגבי די מערב-מלוכות האָט זיך אָנגעהויבען אַ פערשטאַרקטע אַגיטאַציע לטובת דעם אַנשלוס מיט עסטרייך, און דער דאָזיגער אַגיטאַציע האָבען אָנ-טיילגענומען אָפיציעלע פאָרשטעהער פון ביידע מלוכות.

די „נייע פרייע פּרעסע" האָט אָפּגעדרוקט אַר-טיקלען וועגען דער פראַגע פון אַ רייהע מלוכה-מענער. צווישען די שרייבער האָבען זיך געפינען דער עסטרייכישער פּרעזידענט מיקלאַס און דער קאַנצלער מייער, דער לעצטער האָט פעסטגעשטעלט, אַז צווישען די עסטרייכער און דייטשען איז נישט פאַר-האַן אַ געמיינזאַמקייט אין דער קולטור, נאָר אויך אין בעזאָוסטזיין. דער דייטשער יוסטיץ-מיניסטער קאָך רעדט וועגען די מיטלען פאַר פאָרבערייטער דערנעהנטערונג פון דער געזעצגעבונג פון ביידע מלוכות, וואָס ווערט שוין איצט אָנגענומען, אַזוי, זאָל מען, למשל, איינפיהרען אַ געמיינזאַמען שטראָף קאָדעקס. אין דערזעלבער צייט האָט זיך דער בעוואוסטער דייטשער פּובליציסט שוקינג געוועגדעט מיט אַ בריף צו בריאַנען, אַז ער זאָל זיך אַרויס-זאָגען פאַר'ן „אַנשלוס".

די דאָזיגע אַרויסטרעטונגען האָבען אַרויס-גערופען שאַרפע ענטפערען מצד דער טשעכאָסלאָ-וואַקישער פּרעסע, וועלכע האָט אָנגעוויזען, אַז עס קען קיין רייד נישט זיין וועגען דעם, דער פעלקער-ליגע ראַט זאָל מסכים זיין צום אַנשלוס. אַזוי אַז די רעאַליזירונג פון דער דאָזיגער אידעע מוז ברענגען צו אַנ'אונפערמיידליכער מלחמה. די טשעכאָסלאָוואַ-קישע רעגירונג וועט זיך מיט די שאַרפסטע מיטלען אַקעגענשטעלען דעם אַנשלוס.

אין דערזעלבער וואָך איז דער צענטראַל-קאָמיטעט פון דער דייטשער סאָציאַל-דעמאָקראַטי-שער פּאַרטיי אַרויס מיט אַ פּראָיעקט פון אַ נייעם פּאַרטיי-פּראָגראַם אין דער קריגס- און בעוואָפנונגס-פראַגע. די ס. ד. דאַרף קעמפען פאַר דער פולשטענדיגער ליקווידאַציע פון מלחמה און בעוואָפנונג און רעכענט, אַז אויף דער דייטשער רעפּובליק איז אין דער הינזיכט אויפגעפאַ-לען די היסטאָרישע מיסיע. אָבער אַזוי לאַנג ווי פיל מלוכות פיהרען אימפּעריאַליסטישע און פאַ-שיסטישע פּאָליטיק מאַר זיך די דייטשע רעפּובליק נישט אָפּזאָגען פון אויסהאַלטען אַ קאַמפּ-פעהיגע אַרמעע. מ'דאַרף אָבער אָננעהמען מיטלען, אַז אין דער דאָזיגער אַרמעע זאָל אויפגעהאַלטען ווערען דער רעפּובליקאַנישער גייסט און ס'דאַרף גע-קעמפט ווערען מיט די געהיימע קריגס-אָרגאַני-זאַציעס.

פּ. נ.

יודישער קאַמער-טעאַטער

ליידונג: מ. בראָדערזאָן.

היינט – 1 פאָרשטעלונג: אָנהויב 9.30 אַ זייגער אָוונט

„אַרט" זאַכאַדניאַ 43

„לאַטקעס"

1) אובערטור | 3) קאַפּעליוש | 5) קיילע-ביילע | 7) וואַסער-טרעגער | 9) ווייב אין געליבטע
2) נאַקטורען | 4) באַלעבאַטיש | 6) מורינו אַליבאַבאַ | 8) לאַטקעס | 10) ס'יודישע געסעל

טעקסטען פון משה בראָדערזאָן, משה גאַדיר, אהרן צייטלין און ב. קאָווגער. מוזיק: דוד בייגעלמאַן און י. בוים.

די קאַסע איז אָפען טעגליך פון 6 אָוו., שבת פון 1.30 ביז 5 נאָכמ. און פון 7 אָוונט.

מיטוואָך, ד. 9. יאַנואַר 1929, וועט אין זאַל פון „אַרט", זאַכאַדניאַ 43 פאָרקומען

אַ וואָרט-קאָנצערט

פון בעריהמטען אַרטיסט-רעציטאַטאָר

הערץ גראָסבאַרט

אָנהויב פּונקט 9 אַ זייגער אין אָוונט.

פערלאַג ב. קלעצקין, ווילנע.

נאָר וואָס ערשינען 3 ביכער וועגען יודישען טעאַטער פון זלמן זילבערצווייג

„הינטער'ן פאָרהאַנג" 207 זייטען.

„טעאַטער-זכרונות" 107 זייטען.

„וואָס דער יודישער אַקטיאָר דערצעהלט" 72 זייטען.

פּרייז פון אַלע 3 ביכער – 10 גילדען.

אין לאָדז צו בעקומען ביי בערלינסקי אַלט-שטאָט 2.

Dr. med.

B. Robinzon

אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען.

פּעטריקאָווער 10, טעל. 31-86

נעהמט אָן פון 8–9½ פריה און פון 3½–4½ נאָכמ.

Dr.Z.Rakowski

קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 27-61

„נייער פאלקסבלאט“

יאַר ז. 7 יאנואר 1929

דער פּאָליטישער מאַנעוור פון סאָוועט־רוסלאַנד.

די גרעסטע פּאָליטישע סענסאַציע אין אָנהויב פון יאָהר 1929 איז זיכער די סאָוויעטישע נאָטע צו פּוילען וועגען איינפיהרען אין לעבען דעם קעלאָג־אָפּמאַך, וועלכער איז אונטערגעשריבען געוואָרען אין חודש אויגוסט 1928 אין פּאַריז. מען מוז מודה זיין, אַז די נאָטע איז זעהר אַ געשיקטער מאַנעווער פון דער סאָוויעטישער דיפּלאָמאַטיע.

פאַר פּוילען זאָל אָננעהמען דעם סאָוויעטישען פאָרשלאַג וואָלט עס געווען אַ גרויסער דיפּלאָמאַ־טישער ערפאָלג פון די סאָוועטען, ווייל קודם־כל וואָלט רוסלאַנד געוואָרען די ערשטע רעאַליזאַטאָרין פון קעלאָג־אָפּמאַך, וועלכען אַלע האָבען זעהר גערן אונטערגעשריבען, אָבער וועלכען קיינער איילט זיך נישט צו רעאַליזירען. רוסלאַנד וואָלט דאַן געשטעלט געוואָרען אין צענטער פון דער אייראָפּעאישער שלום־פּאָליטיק. אַלע מערב מלוכות וואָלטען דאַן אויך געמוזט נעהמען שטעלונג צו דער דאָזיגער פראַגע און דאָס וואָלט געבראַכט צו רעזיגנירען פון אַלע אַגרעסיווע כוונות צום סאָוויעטישען רעזשים אין רוסלאַנד, אַזעלכע כוונות זענען נאָך פערהאַן אין געוויסע פּאָליטישע קרייזען אין די מערב־מלוכות.

אויב ווידער פּוילען וואָלט די סאָוויעטישע נאָטע אָפּגעוואָרפען וואָלט דאָס אַלץ געווען לטובת דער סאָוויעטישער דיפּלאָמאַטיע, די סאָוויעטישע רעגי־רונג וואָלט בעקומען אַן'אומגעהויערען עפעקטיווען אַרגומענט געגען דעם קעלאָג־אָפּמאַך, פאַר די צילען פון דער סאָוויעטישער אויסערן־פּאָליטיק וואָלט דאָס אָפּוואַרפען דעם פאָרשלאַג דורך פּוילען צו־געשטעלט אויסגעצייכענט אַגיטאַציאָנס־מאַטעריאַל. די סאָוויעטישע רעגירונג וואָלט לייכט געקענט בעוויזען די רוסישע מאַסען, אַז די אייראָפּעאישע מלוכות טראַכטען אַפילו נישט פון אָפּשטעלען די אינ־טערווענציאָנס־פּלענער אין רוסלאַנד און דעריבער ווערט דער קעלאָג־אָפּמאַך נישט גענומען ערנסט. רוסלאַנד וואָלט אויך דורך אָפּוואַרפען דעם פאָרשלאַג דורך פּוילען געהאַט גענוג מאַטעריאַל פאַר זיך צו ווער בעפאָרשטעהענדער ענטוואָפּנונגס־קאָנפערענץ וואָס דאַרף פאָרקומען אין חודש אַפּריל אין גענף.

די פּוילישע רעגירונג האָט נאָך נישט געענט־פערט און שטודירט גענוי דעם סאָוויעטישען פאָר־שלאַג. קודם־כל איז די ערשטע פראַגע, ווי אַזוי בעציהט זיך די פּראָיעקט־געבערין אַליין, דאָס הייסט אַמעריקא צו דעם קעלאָג־אָפּמאַך. אויס דיפּלאָ־מאַטישע העפליכקייטס־אורזאַכען קען נישט פּוילען איינפיהרען אין לעבען דעם קעלאָג־אָפּמאַך ביז אַ־מעריקא אַליין האָט נאָך נישט אָנגענומען קיין שטע־לונג צו איהם.

דער הויפּט־מאָמענט אין דער גאַנצער פראַגע איז אָבער אַן'אַנדערער. ווי בעקאַנט האָבען די סאָוויעטען דעם פאָרשלאַג געשיקט נאָר צו פּוילען און ליטע, פּוילען קען אַזוי אַרום טראַכטען, אַז דער סאָוויעטישער מאַנעווער צילט צו איזאָלירען פּוילען פון די איבריגע באַלטישע מלוכות און פּוילען וועט געוויס פערלאַנגען, אַז דער פאָרשלאַג זאָל אויס־געשפּרייט ווערען אויך אויף עסטלאַנד, לעטלאַנד א. אַ. וו. אַ חוץ דעם מוז פּוילען ערנסט נעהמען אין בעטראַכט די בעציהונג פון דער סאָוויעטישער רעגירונג צו רומעניען, פּוילען האָט אַן'אָפּמאַך מיט רומעניען וועגען אַ שותפותדיגער אַקציע בעת בעד־וואָפענטע קאָנפליקטען אויף מזרח־אייראָפּא.

אויך רומעניען האָט אונטערגעשריבען דעם קעלאָג־אָפּמאַך, אויב פּוילען וויל אַלזאָ אונטער־שרייבען דעם אָפּמאַך מיט רוסלאַנד מוז זי זיך פריהער פערשטענדיגען מיט איהר פערבינדעטען רומעניען, אַזאַ פערשטענדיגונג קומט זיכער איצט פאָר און פון איהר אויסגאַנג איז פיל אָנבעלאַנג פּוילענס ענטפער צו רוסלאַנד. פּוילענס ענטפער קען מען זיך אָנשטויסען וועט ענטהאַלטען דעם פאָר־שלאַג פון דירעקטע סאָוויעטיש־רומעניש אונטער־האַנדלונגען. רומעניען איז שטאַרק פעראינטערעסירט אין דער דאָזיגער פראַגע און דער רומענישער אַמ־באַסאַדאָר אין וואַרשאַ, וועלכער האָט געוויילט אין בוקאַרעשט איז גלייך אָפּגעפאָהרען אויף זיין אַמט, כדי גענוי און פּינקטליך נאָכצופאָלגען דעם גאַנג פון די פּויליש־סאָוויעטישע מיינונגס־אויסטוישען.

אין געוויסע פּאָליטישע ספערען אין פּוילען האָט מען איצט געפונען די געלעגענהייט בית דעם ענטפער אויף דער סאָוויעטישער נאָטע צו פאָדערען, אַז רוסלאַנד זאָל אָפּצאָהלען פּוילען די חובות, וועלכע זענען אָנגעצייכענט געוואָרען בעת די ריגער שלום־אונטערהאַנדלונגען, מ'פערלאַנגט, אַז אַזאַ תנאי זאָל געשטעלט ווערען די סאָוויעטען.

דערווייל בית אין פּוילען וועט דער ענטפער פערטיג ווערען, האָט ליטע שוין געענטפערט און דאָס אין אַ פּאָזיטיווען זין אָהן שום פאָרבעהאַלט. ליטע טוט דאָס געוויס צו להכעיס פּוילען, דעריבער האָט זי נישט וואָס צו פערלירען.

יערענפאַלס וועט דער פּוילישער ענטפער אויפ־קלערען די לאַגע.

10-יעהריגער יוביליי פון „הבימה“.

אַ בריף פון ארץ-ישראל.

דעם הי"א־ר"ן חנוכה האָבען מיר פערענ־דינט מיט'ן 10־יאָריגען יובל פון „הבימה“. און וואָס איז דאָ צו פערלייקענען: מיר פיהלען, אַז דער יוביליי קומט אונז נישט. נישט אין ארץ־ישראל איז די „הבימה“ אויפגעוואַקסען און נישט דאָ האָט זי זיך ענטוויקעלט. חייט חיים אין קאַלטען פראָסטיגען רוסלאַנד, אין די טעג פון הונגער און שרעקליכען נויט, אין די טעג פון גרויסען אויפברויז און גרויסען חורבן, אין יענע טעג איז די „הבימה“ געבוירען געוואָרען און אין משך פון 8—9 יאָהר, יאָהרען פון אומגעהויערען גראַנגעל האָט זיך די „הבימה“ אויסגעוואַקסען און ענטוויקעלט און דערגרייכט צו איהר העכסטע הויך.

דאָ אין ארץ־ישראל איז די „הבימה“ נישט מעהר ווי אַ יאָהר צייט, און וואָס האָבען מיר גע־געבען דער „הבימה“ פאַר אַ יאָהר צייט? אַט דאָס זענען געוועזען אונזערע געפיהלען אין די טעג פון יוביליי.

אַנדערש אָבער פיהלט די „הבימה“. ארץ־ישראל פאַר איהר איז ווי די ליכט פון זון פאַר דעם, וואָס עפענט צום ערשטען מאָל די אויגען. אין דער קאַלטער חייט איז פאַר דער „הבימה“ ארץ־ישראל געוועזען די ליכטיגע זון. אין משך פון 8—9 יאָהר האָבען זיי נאָך ארץ־ישראל געבענקט — דעריבער איז אַזוי גרויס די שמחה פון „הבימה“, וואָס איהר פייערונג קומט פאַר אין ארץ־ישראל.

אין גרויסען זאַל פון „מזרח־יריד“ איז די פייערונג פאָרגעקומען און חיים נחמן ביאַליק האָט די פייערונג געעפענט. אין די ווייטסטע ווינקלען פון זאַל דערטראָגט זיך זיין שטים און יעדער וואָרט האָט זיין באַזונדערען קלאַנג, זיין באַזונדער ריטם: „נישט פאַר מיר, פאַר די אַלע, וואָס גערענקען די ערשטע טעג פון „הבימה“, דערמאָנט זי די דריטע אַגריפוס־פעסטונג, וועלכע איז אויפגעבויט געוואָרען אין משך פון איין נאַכט. די רוימער האָבען שוין איינגענומען די פעסטונגען, ירושלים איז שוין פאַר זיי אינגאַנ־צען אָפען, זאָל נאָר די נאַכט פערשווינדען און אַ טאָג וועט נעמען צו דער הערשאַפט פון דער היילי־גער שטאָט ירושלים. און ווען דער טאָג איז געקומען, איז די נייע פעסטונג בעשיצט ירושלים! אַלץ איז שוין חרוב געוואָרען, אונזערע שולען, אונזערע ביבליאָ־טעקען, אַלץ איז צושמעטערט און פערניכטעט און... האָבען זיך די הבימה־כהנים פערזאַמעלט אין זייער פעסטונג און אויפגעהויבען די פאָהן פון נאַציאָנאַ־לער בעפרייאונג, זיי האָבען געלאָזט הערען אונזער קול, אונזער חיי אין אונזער נאַציאָנאַלער שפּראַך... פאַר דעם אַליין קומט דער „הבימה“ אַ יישר כח פון גאַנצען פאָלק... שטאַרקער ווערט ביאַליקס קול. ער פערטיפט זיך אין ווייטען יודישען עבר, אין די אוראַלטע יודישע שאַפונגען, וועלכע זענען דורכגעדרונגען מיט די העכסטע זעהאונגען און וועלכע קענען נאָר אַנטפּלעקט ווערען דורך גרויסע גייסטיגע כחות... „הבימה“ זוכט די וועגען צו אונ־זער ווייטען עבר. זי לעבט אויף אַלטע געשטאַלטען, טראָגט אַריין קלאַנג און לעבען אין אונזער שפּראַך און זי איז פאַר אונז געוועזען דער בעסטער בעווייז, אַז די העברעאישע שפּראַך האָט ווירקליך אויפגע־לעבט... און ביאַליק פערענדיגט זיין שעהנע רעדע מיט אַ נבואישען פּאַטאָס: „אין צוקונפט וועלען די שרי יהודה לערנען די וועלט תורה אין די טעאַטערס און צירקען“. אַט די נבואה זאָל פערווירקליכט ווע־רען דורך דער „הבימה“.

אין דער טיפער טונקעלהייט. ביי אַ נעילה־שטילקייט, דערטראָגט זיך פון דער ווייט, פון דער טיפעניש אַ שטילער קינדער־געוויין, אַזוי יתומדיג איז דער געוויין. נישט איינער, נאָר אַ גאַנצע מאַסע, אַ גאַנצער פאָלק שטיקט זיך מיט זיין געוויין אויף זיין חורבן, אויף זיין אונטערגאַנג... נישט נאָר די מוזיק, נאָר דער גאַנצער זאַל האָט זיך געשטיקט אין געוויין... עס ווערט געשטעלט דער צווייטער אַקט פון „היהודי הנצחי“. אין דער מיט פון מאַרק ליגט דער נביא איינגעהילט אין ווייטיק און צער. אַרום איהם טאַנצען זייער שרים־טאַנץ די טעכטער פון שטאָט, וועלכע ווילען נישט גלויבען די שרעקליכע נייס, אַז ירושלים איז חרוב געוואָרען, און אין אַ ווילע אַרום — און די גאַנצע בינע, דער גאַנצער זאַל איז אַרומגעכאַפּט פון דעם שרעקליכען יאָמער פון דער „אם המשיח“ (ראוינא). ניין, אַזאַ געוויין קען קיינער נישט נאָכמאַכען, אַזוי וויינען קען נאָר דער אומגליק אַליין... נאָר אַט דאָ הויבט זיך אָן די גרויסע מענשליכע טראַגעדיע. דער גולם האָט נישט נאָר לשון בעקומען. ער איז געוואָרען אַ „מענש“ מיט זיין ליבע און שנאה. און שוואַך איז דער גרויסער מהר"ל געגען זיין איינענעם גולם. און צום לעצט, דער צווייטער אַקט פון „הדיבוק“. דער גאַנצער גרויל, די גרעסטע אָרימקייט און עלענט שטעלען מיט זיך פאַר די קאַפּטע אָרימעלייט. די יודישע גאַס אין הילנע מיט איהר עלענט, נאַקעטקייט און אָפּגעריסענקייט שרייט אַרויס פון די הונגעריגע אָרימעלייט, וועלכע וואַרפען זיך אין זייער שרים־טאַנץ אַרום דער כלה אין דער חופה־נאַכט. מען דאַרף האָבען גאָר שטאַרקע נערווען נישט אויפצו־טערען ווען די קרומע, לאַמע און בלינדע אָרימעלייט אָרדנען איין אַ מתים־טאַנץ אַרום און מיט דער כלה. אַט דער מאָמענט האָט עלעקטריזירט אַלעמען. דער גאַנצער זאַל איז אויף די פיס. אַפּלאָדירט אין אויף דער בינע —

„היהודי הנצחי“, „הגולם“, „הדבוק“, דריי תקופות, דריי וועלטען, אָבער איין רויטער, בלוטי־גער פאָדים פלעכט און וועבט זיי דורך, און אַט דעם פאָדים האָבען מיר אַלע געזעהן אין דער יובל־נאַכט פון „הבימה“.

צוועלף בייַנאַכט. עס איז נאָך די פאָרשטעלונ־גען. אויף דער בינע זיצט דער גאַנצער אַנסאַמבל פון דער „הבימה“ מיט'ן נייעם רעזשיסאָר בראש. עס ווערען געהאַלטען בעגריסונגען און עס ווערען פאָרגעלייענט די אָנגעקומענע טעלעגראַמען: ניו־יאָרק, מאָסקווע, וואַרשאַ, קאָוונע, בערלין, פּאַריז. פון אַלע עקען וועלט קומען די בעגריסונגען און עס ווערט קלאָר: „הבימה“ געהערט צום גאַנצען פאָלק. פון דער חיים און נאָהענט קלאַפּען הערצער פול מיט ליבע, אַכטונג און אָנערקענונג פאַר דער „הבימה“. עס ענטפערט אויף די בעגריסונגען טשעמערינסקי:

„נישט נאָר אונז, די „הבימה“־אַרטיסטען בעגריסט מען היינט, נאָר אונז אַלעמען, ווייל מיר זענען איין פאָרים אין דער וועבונג פון אונזער קול־טורעלער בעניאַונג... אונזער יוביליי איז נאָר איין רינגעלע אין דער ציוניסטישער בעוועגונג און אין דער אויפלעבונג פון דער העברעאישער שפּראַך. האָבען מיר דאָך לעצטענס געפייערט דעם 10־יאָהרי־גען יוביליי פון „החלוץ“. ליטווישע יודען פייערען דעם 10־יאָהריגען יובל פון „תרבות“ א. אַ. וו. עס איז אַ זכות פאַר דער „הבימה“, וואָס איהר יובל ווערט געפייערט אין דער אַרבייטס־מלוכה פון ארץ־ישראל...“ דער רעדנער דערמאָנט און שטעלט פאַר די צוויי אַרטיסטען ראַווינא און ווינאַר, וועלכע זע־נען פון די ערשטע טעג הבימה־אַרטיסטען. ער דערמאָנט מיט אַכטונג צמח (אין אַמעריקע), דעם אַלטען גאָון פון דער רוסישער בינע סטאַניסלאַווסקי, וועלכער האָט געהאָלפען דער „הבימה“ און דעם פערשטאָרבענעם לערער פון „הבימה“ וואַכטאַנגאָוו (ווי איין מענשט שטעהט אויף דער גאַנצער עולם). קורץ איז געוועזען די רעדע פון טשעמערינסקי, קיין צנועה, קיין פּרעטענזיעס. עס איז די גרעסטע פרייד פאַר „הבימה“, וואָס זי איז אין ארץ־ישראל. גע־רעכט איז ביאַליק: די הבימה־אַרטיסטען שטעלען מיט זיך פאַר אַ מחנה כהנים. פון דעם בית־המקדש וועלען זיי נישט אַוועק, ווען אַפילו עס שטעהט אין פלאַמען...

ביז'ן באַגינען האָט מען זיך משמח געווען, גע־הערט קאָנצערט, געזאַנג, רעדעס און ברכות. וואָס וועט אָבער זיין מיט דער „הבימה“? קען דען ארץ־ישראל אויסהאַלטען אַזאַ דיין קינסטלערישען טעאַ־טער, „דער מצב פון דער ציוניסטישער הנהלה דערלויבט איהר נישט צו קומען ענטגעגען דער „הבימה“. איז ווער דען וועט דער „הבימה“ העלפען? פאָרלויפיג פיהרט אויף „הבימה“ מיט גרויס דער־פאָלג דעם „אוצר“ און גרייט צו נאָך צוויי היסטאָ־רישע פיעסען „תלתלי אבשלום“ און „אשת ר' עקיבא“. מיט'ן פערענדיגען די אַרבייט רעכענט „הבימה“ מאַכען אַ נייעם קורצען טור איבער דער וועלט. בעלנים זענען דאָ. אָבער דער אמת איז, אַז „הבימה“ וואָלט וועלען פערבלייבען נאָך אַ לענגע־רע צייט אין לאַנד, זיך מעהר פערגרונטעווען און איינוואָרצלען אין לאַנד, אָבער אונטער דער פּלייצע שטעהט די נויט... אין אַ רייהע קרייזען ווערט גע־פּלאַנט דורכצופיהרען אַן'אַבאָנענטען־אַקציע פאַר דער „הבימה“. דאָס וואָלט געגעבען דער הבימה מיטלען פון אַ שטענדיגען טעאַטער — בעזוכער, וועלכער וואָלט געוואַקסען צוזאַמען מיט דער „הבימה“. וועלען אָבער זיין גענוג אַבאָנענטען?

בן־ההולות.

אויף מאָסקווער בולוואַרען.

(רייזע־איינדרוקען פון רוסלאַנד).

פון י. אָפּאַטאָשו.

עס איז זונטאָג נאָכמיטאָג, איך שפּאַציר מיט אַ חבר איבער מאָסקווער גאַסען, מיר פערדרעהען זיך אויף פּושקין בולוואַר, וואָס איז אַזוי ברייט ווי אַ פּראָווינץ־שטעטל.

עס געהען פערביי גרוינער אין דריי־נאָרענ־דיגע היטלען פון שוואַרצע שמויסען, כאָטש די זון באַקט אָהן רחמנות, צעוואַקסענע טשערקעסען, אָנ־געפּיקעוועט מיט פּלרזיין, פּאַראַדירען אין ברייטע שורות. עס שאַרען זיך קאַלמיקען, וואָס זענען ברייט־טער ווי העכער; טאָטערען אין זילבערנע און גאָל־דענע קאַפּעלעך אויף די אָפּגעגאָלטע קעפּ; גאַנצע משפחות ציגיינער.

צווישען דעם ערב־רב פון פעלקער פון לשונות טראָגט זיך דער ברייטער מאָסקווער רוסיש און מיין אויער כאַפּט אויף אָפּגעריסענע ווערטער אין דייטש, פּויליש, פראַנצויזיש, יודיש און ענגליש.

אויף אַ ליידיקען פּלאַץ שטעהט אַ כינעזער, דין און בויגיג ווי אַ לאַטוס־פּלאַנץ און ברעכט אייזערנע רינגען, שניידט פון זיך לעבעדיגע שטי־קער פלייש, די מאַנדעל־אויגען שמייכלען צום עולם, דער צאָפּ אויסגעפלאָכטען ווי אַ ראַפּניק שמייסט איבער די שמאָלע אַקסלען. דער כינעזער, וואָס קען זיך אַליין אויפהייבען פאַר די אייגענע אויערען, קען בשום אופן נישט אַרויסרעדען קיין צוויי ווער־טער רוסיש. ער גודערט אויף זיין לשון און פער־ענדיגט יעדען פאָקוס מיט אַ כריפּ פון קלאַנגען:

„שטוקאַ, שטוקאַ, שטוקאַ־אַ־אַ!“

דער מאָסקווער עולם — מענער, ווייבער און צומיסטען יונגוואַרג — שטייען קאָפּ אויף קאָפּ, הענגען אויף די אַרומיגע ביימער, קוקען און גאַפּען ווי דער כינעזער מאַכט זיינע קונצען.

— אַ ביסעל פעלקער פערהאַן אין אונזער מאָסקווע — זאָגט אַן'עלטערער קאַצאַפּ מיט אַ שיטער בערדעל, וואָס וויל נישט וואַקסען.

— איבער הונדערט — רופט זיך אָן אַ יונג מיט געפּאַלדערוועטע כאַליאַוועס.

— אין ניו־יאָרק זענען פערהאַן מעהר פעלקער — שאַרט זיך אַרום אַ פאַרשוין, אָנגעטון ווי אַן־אַמעריקאַנער.

— איהר מיינט שקלאַפען — שטעהט שוין דער יונג לעבען דעם אַמעריקאַנער און קוקט אויף איהם פון אויבען אַראָפּ.

— לאָז אין אייער ניו־יאָרק זיך ווייזען אַ טשערקעס, צי אַ גרוזינער אין זייערע נאַציאָנאַלע קליידער, וועט מען זיי נאָכוואַרפען שטיינער; און ביי אונז אין סאָוויעט־רוסלאַנד, קאָן יעדער כינע־זער זיך נעמען אַ ווייב מיידעל און חתונה האָבען און זיי האָבען טאַקע חתונה.

— פון אַזאַ שידוך ווערט געבוירען די אמתע „קיקימאָרע“, נישט קיין קאַטשקע, נישט קיין מענש — צעלאַכט זיך דער קאַצאַפּ און זיין שיטער בער־דעל אַריין.

איך נעם מיין חבר אונטער'ן אָרעם און מיר לאָזען זיך אויפ'ן בולוואַר. דער עולם וואַקסט, קומט אָן פון אַלע גאַסען, בלענדט די אויגען מיט די ווייסע הויזען, מיט די דאַך ווייסערע העמדער, וואָס די מאַנסבילען טראָגען. פון אַ ברעטער־עסט־ראַדע בייגט זיך אַ רעדנער, טענהט אַריין אין דעם המון:

— ...מיר דאַרפען ווירקען, אַז קלאַסען זאָלען פערשווינדען!

אַ מיידעלע פון אַ יאָהר אַכט־ניין, אָנגעטון ווי אַ ציגאַנקע, וואַקסט אויס אין מיטען בולוואַר. די רייפען־אויער־רינגלעך באָמבלען איבער די אָנ־געשמירטע באַקען. זי הויבט פערשייט די קינדערשע אַקסלען, וואַרפט אַפיר די קליינע הענט און פיס, ווי זי וואָלט געטאַנצט אַ פּאַרעספּאַן. אויגען גרויסע, בלויע, שטייען נישט איין, קריכען פון איין מאַנסביל אויפ'ן צווייטען.

— שענקט עפּעס, בירגער, שענקט!

דאָס נישט־דערוואַקסען נפשל, מיט אַלע קנייט־שעלעך פון אַן'אויסגעלאַסענער פרוי, בעליידיגט און בעאומרוהיגט יעדען פערבייגעהער. די קליינע „דאַמע“ רייצט מיט יעדען בויג, וועצט זיך צו איך מיטען טאַנץ, און דאָס דין, צעפּאַלדערוועט קליידעל צעפליט זיך, ווי ביי אַ צירק־טענצערין.

— וואָס זאָגט איהר אויף דער בחורטע? — צעלאַכט זיך אַ יונג.

— אוודאי פון די דאַכלאָזע.

— זי האָט אַ ברודערל, שפּילט ער אויס גאַנצע שטיקער מיט דער צונג — הערט זיך אַ שטים פון המון — אט קומט ער און דער פערשוין.

עס בעווייזט זיך אַ יונגעל מיט אַ לאָרליק־פּנימל. דאָס היטעל אָהן אַ דאַשעק זיצט אויף אַ בעוואַקסע קעפּעל האָר. דער דאַך צדרייט, צו־לאַנג. די אַרומגעציפּטע הויזען האָבען דעמזעלבען קאָליר, וואָס די בלאָטיגע פיס. דאָס פּנים שמייכעלט סמוריש, לאָזט נישט דורך קיין איין פערבייגעהער. ער קלאַפּט אויס מיט דער צונג די טאַסטאַטורע, דעם אינטערנאַציאָנאַל. די צונג בעוועגט זיך צווישען די נוממענס מיט'ן קנאַל פון אַ פּייטש, און עס דוכט זיך, אַז צווישען די קליינע ליפּען שיסען פראַפּנים פון פערקאַרקעוועטע פלעשער.

דאָס פערשוינדעל שטעלט זיך אָפּ ביים ערשטען בעסטען, פערקוועטשט אַן'אויג און טוט אַ קנאַל מיט דער צונג:

— פאַר וויפיל, בירגער? פאַר פינף קאָפּיקעס?

— וואָס קריגט מען פאַר פינף קאָפּיקעס? —

(ענדע—ווער קומט ווייט)

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

7 מאנטאג — כה טבת תרפ"ט

יאנואר

זון-אויפגאנג 7.45
זון-אונטערגאנג 3.35

לאנדווירטשאפטליכע קאמער.

אין הסכם מיט דער פעראָרדנונג פון מלוכה-פרעזידענט, האָט די לאָדזער וואָיעוואָדזטווע אָנגעהויבן פאָרבערייטען די שאַפונג פון אַ לאַנדווירטשאַפטס-קאַמער אין לאָדז. די פאָרבערייטונגס-אַרבייטען און די אָרגאַניזאַציע זאָלען פאָרענדיגט ווערען אין פעברואַר ה. י.

קריגס-אינוואלידען
בעפרייט פון שול-געלד.

(וו) ווי מיר דערוויסען זיך וועט אין די נאָהענסטע טעג פאַרעפענטליכט ווערען די פעראָרדנונג. אַז קינדער פון קריגס-אינוואַלידען ווערען בעפרייט פון צאָהלען שול-געלד.

לאגער פון געשמוגעלטן טאבאק
געפונען אין לאדזער קרייז.

(—) מיט עטליכע טעג צוריק האָט די פּאָליציי-קאָמאַנדע אין דער לאָדזער וואָיעוואָדזטווע בעקומען אַ פּערטרויליכע נאָכריכט, אַז פון דייטשלאַנד ווערט אַהער אַריינגעשמוגעלט אַ גרויסער טראַנספּאָרט טאַבאַק, וועלכער וועט אָפּגעשטעלט ווערען אין וועלון און פון דאָרט פאַנאַנדערגעשיקט ווערען איבער'ן גאַנצען לאַנד. די פּאָליציי האָט אַדורכגעפיהרט אַן'אָבלאַווע אין גאַנצען וועלונער קרייז און אין רעזולטאַט געפונען אַ טראַנספּאָרט טאַבאַק פון אַ פּאָר צעהנדליג טויזענט זלאָטעס. עטליכע שמוגלערס, וואָס זענען שוין פון לאַנג אָן געזוכט געוואָרען דורך דער פּאָליציי זענען אַרעסטירט געוואָרען.

געכאפט ביי דער האנד
האט א גנב דערשאסן א הויז-בעזיצער

(ה) נעכטען האָט זיך אַ גנב אַריינבעקומען אין הויז פון אַ געוויסען כמיעלעווסקי אויף וואַרשאַווסקאַ 8.

אין מיטען איז אָנגעקומען כמיעלעווסקי און האָט געוואָלט דעם גנב פאַרהאַלטען. דער לעצטער האָט אָבער אַרויסגעכאַפּט אַ רעוואָלווער און געשאָסען אויף כמיעלעווסקי'ן. כמיעלעווסקי איז שווער פערוואונדעט געוואָרען און איז אָפּגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאָל.

דער באַנדיט, וועלכער האָט זיך אַרויסגעשטעלט אַלס דער זגערזשער איינוואוינער וולאַדיסלאַוו סטעפּאַנאָווסקי, איז אַרעסטירט געוואָרען.

א בר-מינן
אין שעכט-הויז.

(וו) נעכטען איז אין שטאָטישען שעכט-הויז געקומען אַ געוויסער אַדאָם לוטשאַק אין געשעפּטליכע ענינים. פּלוצלינג האָט ער בעקומען אַ האַרץ-שלאַג און געשטאָרבען אויפ'ן אָרט.

איבערגעפאהרען.

(וו) אויף עק וואָסכאָדניאַ און פּאָמאָרסקאַ האָט אַן אויטאָ איבערגעפאָהרען די 21-יעהריגע לאה באַנדענמאַכער פון פּולנאָצנאַ 6. די פּאָגאָטאָוויע האָט דער פערוואונדעטער ערטיילט די ערשטע הילף.

זעלבסטמארדע.

העלענאַ סאָקאָל (נאַפּיורקאָווסקאַ 69) האָט אויסגעטרונקען שטשאַוו-זייער, די פּאָגאָטאָוויע פון דער קראַנקען-קאַסע האָט איהר ערטיילט הילף.

סטאַניסלאַוו באַרימש (קאָנסטאַנטינער 55), האָט אויסגעטרונקען עסיג-עסענץ. די פּאָגאָטאָוויע האָט איהם אין אַ האָפנונגסלאָזען צושטאַנד אָפּגעפיהרט אין ראַדאָגאָשטשער שפּיטאָל.

Dr. med. STUPEL

.12 Szkolna 12.

[illegible]

קווארץ-ליכט, עלעקטרא-טעראפיע.

נאָהמט אָן פון 6 ביז 9 אין אָוועגד.

ערב דער פינפטער עליה אין א"י
פרעסע-קאנפערענץ מיט דער דעלעגאציע פון קק"ל.

קיין לאָדז איז געקומען פון ארץ-ישראל אַ דעלעגאַציע אין די פּערזאָנען פון ריכטער נחן בּיסטריצקי, אזרחי, הרב קוק און האַרצפעלד אַדורכצופיהרען אין אונזער שטאָדט אַן אַקציע לטובת דעם קרן קימת לישראל.

נעכטען איז אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע פאָרגעקומען אַ פרעסע-קאָנפערענץ מיט דער דעלעגאַציע וועגען דעם נאַציאָנאַל-פאָנד און זיינע אויפגאַבען.

אין אָנהויב האָט ה' האַרצפעלד רעפערירט די פראַגע וועגען באָדען-איינקויף אין ארץ-ישראל דורך דעם קרן קימת.

דאָס לעצטע יאָהר, זאָגט ה' האַרצפעלד, האָט דער קרן קימת געמאַכט 2 קניות פון קאָנצענטרירטען באָדען וואָס איז איינס פון די ערפרעהענסטע ערשיינונגען. ס'זענען געקויפט געוואָרען צוויי פּלעצער, וועלכע האָבען אַ גרויסע בעדייטונג פון ווירטשאַפטליכען שטאַנדפּונקט, דער ערשטער פּלאַץ איז נעבען חיפה, די דאָזיגע קניה פון 41 טויזענד דונאַם איז געמאַכט געוואָרען מיט גרויסע שוועריגקייטען און אָנשטרענגונגען. דאָך האָט מען דעם באָדען געמוזט קויפען, ווייל ער וועט האָבען אַ געוואַלדיגע בעדייטונג ביים אַדורכפיהרען די פּאָרט-אַרבייטען און ביים לעגען די נייע אייזענבאַהן-ליניעס. פון דעם דאָזיגען באָדען זענען 22 טויזענד דונאַם געקויפט געוואָרען מיט עטליכע וואָכען צוריק, 11 טויזענד זענען שוין פעריהאַן פון לאַנג און 10 טויזענד דונאַם זאַמד-באָדען האָט מען בעקומען פון דער ענגלישער רעגירונג פאַר אָפּטרעטען איהר 2 טויזענד דונאַם וואָס די רעגירונג האָט נויטיג געהאַט אויפצושטעלען דאָרט איהרע וואַרשטאַטען און וועלכע די רעגירונג לענט אַריין 90 טויזענד פונט שטערלינג.

די צווייטע קאָנצענטרירטע קניה איז געמאַכט געוואָרען נעבען חדרה און וועט געבען אַ מעגליכקייט פאַר דער נייער אַרבייט אין פּלאַנטאַציעס פון פּאָמעראַנצען, וועלכע זענען גע אָרען אַ געהר גוטע אַרטיקעל אין ארץ-ישראל. 24 טויזענד דונאַם זענען שוין געקויפט געוואָרען דורכ'ן קרן קימת, די אַנדערע 24 טויזענד דונאַם וועלען איבערגעהען אין רשות פון קרן קימת אין אַ קורצער צייט אַרום. די דאָזיגע 48 טויזענד דונאַם וואָס קאָסטען 1 מיליאָן דאָלאַר זענען געקויפט געוואָרען פאַר די מיטלען פון די יקאַנאַדער ציוניסטען, וועלכע האָבען זיך אונטערגענומען די סומע צו דעקען אין פערלויף פון 7 ביז 8 יאָהר.

אויסערדעם זענען אין יהודה און עמק יזרעאל, און אַנדערע ערטער געקויפט געוואָרען 62 טויזענד דונאַם. דערביי מוז מען בעמערקען, אַז די בעדינגונגען פון נאַציאָנאַל-פאָנד זענען איצט זעהר שווערע. דער ק. ק. שטעהט אין גרויסע חובות, וועלכע בעטרעפען 350 טויזענד פונט און וועלכע מוזען בעצאָהלט ווערען אין משך פון פינף יאָהר, דאָך האָט דאָס דירעקטאָריום זיך בעשלאָסען צו קויפען דעם דערמאָהנטען באָדען און זיך נאָך מעהר פערחוב'ן ווייל ער גיט נעוואַלדיגע ענטוויקלונגס-מעגליכקייטען און וועט ערלויבען טויזענדער פאַמיליעס זיך צו בעזעצען אין ארץ-ישראל.

דאָס דירעקטאָריום פון ק. ק. גלויבט, אַז די יודען אין גלות וועלען וויסען ווי אָפּצושאַצען די אַרבייט פון נאַציאָנאַל-פאָנד און וועלען נישט דערלאָזען, אַז דער ק. ק. זאָל אַריינפאַלען אין קאָמפּליקאַציעס און אין צאָהלונגס-שוועריגקייט, ווייל ביז איצט איז דער צושטראָם צום נאַציאָנאַל-פאָנד אַ געוואַלדיגער.

הרב קוק פון עפולה האָט רעפערירט דאַן די פראַגע וועגען דער בעציהונג פון נאַציאָנאַל-פאָנד צום רעליגיעזען יודענטום. הרב קוק ווייזט אָן, אַז וואָס שייך דעם ק. ק., איז ער שטענדיג נאָכגעקומען די פאָדערונגען און פערלאַנגען פון רעליגיעזען יודענטום. ס'איז גענוג צו דערמאָהנען דעם כפר גדעון וואָס געפינט זיך אויפ'ן באָדען פון נאַציאָנאַל-פאָנד און איז בעשטימט בלויז פאַר רעליגיעזע יודען פון טראַנסילוואַניען — דאַן האָט דער נ. פ. איבערגענומען די קאָלאָניע נחלת יעקב, געקויפט באָדען פאַר הונדערט קאָלאָניסטען פון „פּועל המזרחי", דער ק. ק. האָט אויך בעקומען באָדען פאַר דער נייער שול אין תל אביב און פאַר'ן ירושלימער סעמינאַריום פון „מזרחי".

דער מיטגליד פון דער דעלעגאַציע ה' אזרחי רעפערירט וועגען דער אָרגאַניזאַציע פון קרן קימת אין דער גאַנצער וועלט. ה' אזרחי גיט עטליכע זעהר אינטערעסאַנטע סטאַטיסטישע ידיעות וועגען דער אַרבייט פון נאַציאָנאַל-פאָנד פאַר דער מלחמה און נאָך דער מלחמה.

ביז דער מלחמה האָט דער נאַציאָנאַל-פאָנד געהאַט 20 טויזענד דונאַם ערד און איצט 300 טויזענד דונאַם, אין עמק 6500 און איצט 170 טויזענד, פאַר דער מלחמה 7 קאָלאָניעס איצט — 47, אין עמק איז געווען די איינציגע קאָלאָניע מרחביה איצט זענען דאָרט פעריהאַנען 254 קאָלאָניעס, אויפ'ן קרן קימת-באָדען איז פאַר דער מלחמה נישט געווען קיין איין שטאָטישער קוואַרטאַל און איצט — פינף. פאַר דער מלחמה זענען אויפ'ן באָדען פון נאַציאָנאַל-פאָנד געווען בלויז 2 אינסטיטוציעס, די בצלאל-שולע און די גימנאַזיע, איצט — 12. אינסטיטוציעס ווי דער אוניווערזיטעט, טעכניקום, די שוהל אין תל-אביב א.א.וו.

ביז איצט האָט דער קרן-קימת אַדורכגעפיהרט אַמעליאָראַציאָנס-אַרבייטען אויף הונדערט טויזענד דונאַם ערד. 26 קאָלאָניעס זענען געזונד געמאַכט געוואָרען פון מאַלאַריע. אַ חוץ דעם בעזיצט דער קרן-קימת 13 טויזענד דונאַם ערד געבען פּריוואַטע קאָלאָניעס. ה' אזרחי ווייזט ווייטער אָן אויף דער וויכטיגקייט פון פּראָפּאַגאַנדע און נאָך מעהר פון אינערליכער אָרגאַניזאַציע. דער נאַצ. פאָנד אַרבייט אין 53 לענדער מיט 53 צענטראַלעס א חוץ לאַנדעס ביוראָ'ען. די אַרבייט וואַקסט, און געהמט שוין איצט אַרום 1 מיליאָן הייס-בלויע פּושקעס. איצט איז בעשלאָסען געוואָרען אַריינצודרינגען אין נייע קרייזען ווי שולען, לעהרער, שילער, פּריוואַט קרייזען א. א.

די 27-יעהריגע אינסטיטוציע פון קרן קימת מוז האָבען אַ שטאַרקען אַפּאַראַט מיט אַ געהעריגער קאָנטראָל, מיט דעם פערנעהמט זיך איצט דאָס הויפּט-ביוראָ.

די פראַגע וועגען האַלד-פּלאַנצונגען ווערט איצט אינטענסיוו בעהאַנדעלט. ס'איז אמת, אַז אין פערלויף פון דער מלחמה זענען דורך דעם טירקישע אויס-ערקט און פערברענט געוואָרען פיל בוימער, איצט ווערט אָבער ענערגיש געפיהרט די פערפלאַנצונגס-אַרבייט אין יער הרצל און אויך אין באַלפור-וואַלד.

דעם ספר הזהב וויל דאָס הויפּט-ביוראָ פערוואַנדלען אין אַזעלכען וואָס זאָל אָפּשפּיגלען די יודישע געשיכטע, זייט דעם ענטשטעהען פון פּאָליטישען ציוניזם, געפינען זיך מאַקע דאָרטען די נעמען פון דעם שמש פון קישינעוו, וועלכער האָט אומגעקומען בעת'ן קישינעווער פּאָגראָם, ביליס, שטייגער א. א. וו.

די אַנדערע ציפערען וועלען זיכער בעווייזען צו אַ פערשטאַרקטער אַרבייט פאַר'ן קרן קימת.

צום סוף רעפערירט נאָך ה' ביסטריצקי וועגען די אויפגאַבען פון דער דעלעגאַציע אין פּוילען און בפרט אין לאָדז.

מיר זענען געקומען קיין פּוילען אַלס מבשרים, אין ארץ-ישראל איז שוין נאָך'ן קריזיס, ס'געהט אַ נייע עליה, אפשר אַ קלענערע ווי די פריערע, זי וועט אָבער געהען אויף אַנדערע בעדינגונגען, מען מוז צוגרייטען אַ גרעסערען באָדען-רעזערוו, כדי צו קענען בעזעצען די אָרימע מענשען, וועלכע קומען קיין ארץ-ישראל און זיי דאַרפען נישט דאַרפען צוריקפאָהרען. פאַר'ן קרן קימת שטעהען איצט ממש מלוכה'שע אויפגאַבען. אַ חוץ די חובות פון 350 טויזענד פונט מוז מען מאַכען קאָנקרעטע קניות, די פראַגע מוז בפרט אינטערעסירען די פּוילישע יודען, ווייל דאָס איז דער רעזערוואַר פון וואַנען עס וועט געהען די פינפטע עליה, מיר האָבען דערפאַר דאָס רעכט צו פאָדערען מיטלען פון די פּוילישע יודען.

ביז איצט האָבען די יעהרליכע הכנסות פון ק"ק בעטראָפען 275 טויזענד פונט, דאָס מוז איצט פערדרייפאַכט ווערען. דאָס פּוילישע יודענטום, וועלכעס האָט ביז איצט געגעבען 60 טויזענד דאָלאַר מוז איצט געבען 150 טויזענד דאָלאַר. לאָדז מוז געבען 75 טויזענד זלאָטעס. פאַר די פּוילישע יודען האָבען מיר אַ ספּעציעלען פאָרשלאָג — אין ארץ-ישראל זענען איצט פעריהאַן טויזענד יודישע פאַמיליעס, מיטטעגס פון פּוילען, וועלכע אַרבייטען ביי קאָלאָניסטען און נויטיגען זיך אין אייגענעם באָדען. צו דעם איז נויטיג 17 טויזענד דונאַם ערד געבען די קאָלאָניעס, וואו זיי אַרבייטען, דער דאָזיגער באָדען דאַרף קאָסטען 120 טויזענד פונט און דאָס פּוילישע יודענטום מוז דערויף געבען 12 טויזענד פונט דורך 600 איינשרייבונגען צו 100 דאָלאַר אין ספר הזהב, לעמבערג האָט געגעבען 40 אַזעלכע איינשרייבונגען, קראָקאָ 30, פערשידענע קהלות און אינסטיטוציעס צו 8 און 10, לאָדז דאַרף אויך געבען 30 אַזעלכע איינשרייבונגען.

ס'וואָלט אָבער געווען אַ טעות, אַז מען זאָל מיינען, אַז אונזער דעלעגאַציע איז געקומען נאָר צוליב געלד, מיר האָבען אויך ערציהערישע אויפגאַבען, מיר פיהרען אַ טיפע ערציהערישע אַרבייט, אין די קרייזען וואָס פון זיי בעשטעהט די ציוניסטישע אַרמעע. אַ חוץ דעם ווילען מיר אויפמונטערן די אַלטע ציוניסטישע עסקנים צו נייע אַרבייט.

גרויסע וועקסעל-אפערע.
א לאדזער פויגעל צאהלט מיט פאלשע וועקסלען. — עטליכע לאדזער פירמען האבען געליטען גרויסע היזקות.

(2) זייט אַ לענגערער צייט האָט אין לאָדז געקויפט פערשיעדענע סחורות אַ געוויסער משה האַלבערסבערגער און בעצאָהלט מיט קורצישע זעקסלען, האַלבערסבערגער האָט פּינקטליך געצאָהלט זיינע פערפליכטונגען און צוליב דעם האָט ער אין די לאָדזער האַנדעלס-קרייזען בעקומען וואָס אַמאָל גרעסערען צוטרוי.

נעכטען האָט די לאָדזער פּאָליציי בעקומען אַן אָנפראַגע פון דעם וואַרשעווער אויספאָרשונגס-אַמט ווער דאָס איז דאָס משה האַלבערסבערגער, ווי ס'האָט זיך אַרויסגעשטעלט, האָט האַלבערסבערגער די לעצטע צייט געקויפט גאָר גרויסע טראַנס-פּאָרטען סחורות און געצאָהלט מיט געפעלשטע וועקסלען פון לאָדזער און וואַרשעווער פירמען, האַלבערסבערגער האָט נאָכגעמאַכט וועקסלען פון דער פירמע „לעך" גראַנסקאַ 101, פּיאַטעצקי, פּיעטריקאָווער 62, קוואַטסקי, סקווערנאַ 18 א. א. האַלבערסבערגער האָט אויך נעהאַט אַ טשעקבוך פון דער האַנדעלס-באַנק און אויסגעשטעלט טשעקען אויף גרויסע סומען אָהן דעקונג. פון האַלבערסבערגערס שווינדלעריי האָבען געליטען פיל לאָדזער פירמעס. דער שווינדלער איז אַרעסטירט געוואָרען אין וואַרשע.

שטילע חופות און ענינים עגונות
זענען בעהאנדעלט געווארען אויף א קאנפערענץ פון דייטשען " פרויען-בונד מיט'ן אנטייל פון לאדזער דעלעגאטינס.

מיט אַ קורצער צייט צוריק איז אין ברעסלוי פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ פון דייטשען פרויען-בונד אין וועלכער ס'האָבען זיך בעטייליגט אויך פערטרעטער פון די שכנישע מזרח-לענדער. פון פּוילען זענען געווען אַלס דעלעגאַטינס פרוי ד"ר אַראַ רייכענשטיין (לעמבערג) און פרוי הולדא קלאָץ (לאָדז). אַ גרויסען אָרט אויף דער קאָנפערענץ האָט פערנומען דאָס בעהאַנדלען דעם פּראָבלעם פון די שטילע חופות, עגונות און איבערהויפּט די רעכטלאָזע פון דער יודישער פרוי. וועגען די פראַגען האָבען רעפערירט פרוי האַמבורגער ד"ר עשעלבאַכער פון בערלין און פרוי קאַץ פון לאָדז. אין דער דיסקוסיע האָבען זיך צום וואָרט געמעלדעט 3 ברעסלויער ראַבינער און אַלע זענען געקומען צום אויספיהר, אַז ס'דאַרפען געמאַכט ווערען ענדערונגען אין געזעץ, כדי אויסצובעסערען די עוולות. פרוי ד"ר עשעלבאַכער האָט דערביי פאָרגעשלאָגען, אַז אין לאָנדאָן עקזיסטירט שוין זייט 2 יאָהר אַ פעראיין פון אָרטאָדאָקסישע פרויען, וועלכער שטרעבט אויסצובעסערען די רעכטליכע לאַגע פון דער יודישער פרוי, בפרט אין דער פראַגע פון עגונות. פרוי ע. איז געלונגען צו פעראינטערעסירען די דייטשע פעראיינען זיך ספּעציעל צו בעשעפטיגען מיט דער פראַגע וועגען אויסזוכען בפרט אין דייטשלאַנד די [illegible] און זיי צווינגען זיך צו פעראינטערעסירען מיט'ן גורל פון זייערע [illegible].

דער לאָדזער פרויען-שוץ-פעראיין וועט שטעהען אין [illegible] מיט דער דייטשער צענטראַלע און וועט אויסהעלפען די עגונות אויסצוזוכען זייערע מענער.

[illegible] קענען זיך מעלדען יעדען דינסטאַג און דאָנערשטאַג פון 11 ביז 1 אין פרויען-שוץ-ביוראָ (ושעאַנע 11).

סאוויעטישע דעלעגאטען
וועלען ווידער קויפען סחורות אין לאדז.

ווי בעקאַנט האָבען מיט אַ צייט צוריק די סאָוויעטישע דעלעגאַטען געמאַכט אין לאָדז קניות פון טעקסטיל-סחורות. די קניות זענען דאַן איבערגעריסען געוואָרען און די דעלעגאַטען האָבען געזאָלט די וואָך מאַכען ווייטערע איינקויפען אויף אַ האַלב מיליאָן דאָלאַר. צוליב פערשידענע סבות האָט זיך די דעלעגאַציע פערשפּעטיגט און וועט קומען ערשט ענדע וואָך.

אפטייקן
היינטיגע נאכט-דיזשורען.

וואַיטשיצקי (נאַפּיורקאָווסקאַ 27), ראַנפּלעצקי (פּיעטריקאָווער 127), אילניצקי (וואָלטשאַנסקאַ 37) האַרטמאַן (מלינאַרסקאַ 1), קאַהאַן (אַלעקסאַנ-דראָווסקאַ 80).

די קאאפעראטיווע בעוועגונג
פון יודישען מיטעלשטאנד.

די קאאפעראטיווע בעוועגונג האט זיך ביי די יודען אנגעהויבען ענטוויקלען נישט לאנג. פאר'ן קריג איז פערשפרייט געווען ביי די יודען דער טיפ פון קרעדיט-קאאפעראטיווען — באנקען פאר געגענזייטיגער הילף און שפאר- און לייה-קאסעס. דער קריג האט זיי אלע חרוב געמאכט. אין דער צייט פון קריג זענען ענטשטאנען מאסענווייז קאנסום-קאאפעראטיווען. צו זייער ענטשטעהען און אפילו ענטוויקלונג אין דער ערשטער צייט האט מיטגעווירקט דער אומשטאנד, וואס די דאזיגע קאאפעראטיווען פלעגען אין קריגס-צייט בעקומען פאר זייערע מיטגלידער די קאנטיגענט-ארטיקלען (ברויט, נאפט, צוקער א. א. וו.) און באלד ווי דער קריג האט זיך פערענדיגט און מ'האט אויפגעהערט מיט די קאנטיגענט-ארטיקלען, האבען די דאזיגע קאאפעראטיווען אנגעהויבען אונטערגעהן און עס זענען איצט פערבליבען פון די פיל הונדערטער — טליכע צעהנדליג, וואס ווערען אויפגעהאלטען מעהר צוליב אידעאישע טעמים ווי צוליב זייער פראקטישער נויטווענדיגקייט. דערפאר האט זיך שטארק ענטוויקעלט ביים יודישען מיטעלשטאנד דער טיפ פון קרעדיט-קאאפעראטיווען, קאאפעראטיווע בענק.

דער גרעסטער טייל פונ'ם יודישען מיטעל-שטאנד — האנדווערקער, קליינהענדלער, סוחרים — זענען אין צייט פון קריג פעראָרימט געווארען און האבען פערלוירען זייערע ווארשטאטען, מאשינען, אומזאץ-קאפיטאלען א. א. וו. די דאזיגע גרופען זענען אויך פאר'ן קריג געווען גאנץ שוואך און האבען זיך גענויטיגט אין שטיצע מן הצד. די דא-זיגע שטיצע פלעגען זיי בעקומען פון פערשידענע אויסערליכע ארגאניזאציעס. אין צייט פון קריג איז ביי א גרויסען טייל האנדווערקער חרוב געווארען די ווארשטאטען, ביי אנדערע זענען די ווארשטא-טען און מאשינען פערעלטערט געווארען און מען האט געדארפט האבען נייע. די קליינע סוחרים, וועלכע האבען זייער פערמעגען פערלוירן אין קריג, די מיטעלע סוחרים, — אלע האבען זיי געדארפט האבען קרעדיטען. די מלוכה'שע קרעדיט-פאליטיק האט געשטרעבט אין דער ערשטער רייהע צו בע-פרידיגען די לאנדווירטשאפט און די אינדוסטריע. דער מסחר, אפילו דער גרויסער איז פון דער רע-גירונג נישט געשטיצט געווארען מיט קרעדיטען, און די דאזיגע פאליטיק ווערט פארגעזעצט טייל-ווייז אויך איצט. שוין פון דער דאזיגער אלגעמיי-נער קרעדיט-פאליטיק האט געדרונגען, אז די יו-דען אין גרויסען און גאנצען האבען פון די מלו-כה'שע קרעדיטען נישט גענאסען, הגם דוקא פאר זיי זענען די קרעדיטען געווען אמנויטיגסטען. פוי-לען פערמאגט זעהר ווייניג פליסיג קאפיטאל און דערפאר איז דער דיסקאנטא-פוס זעהר א הויכער — ער דערגרייכט ביז $2^1/_2$–3 פראצ. א חודש, הגם אפיציעל איז ער איינגאנצען 12 א יאהר. ס'איז כדאי צו פערגלייכען דעם געלד-אומלויף אין 6 רייהע לענדער, כדי צו פערשטעהן ווי גרויס ס'איז אונזער געלד-דוחק. אין ענגלאנד צ. ב. איז אין 1927 י. געווען אנ'אומלויף 47.6 דאלאר אויף א קאפ; אין בעלגיען 36.7 דאלאר; אין דענעמארק — 27.9; אין פראנקרייך — 55.7; אין שפאניען — 32.3; אין דייטשלאנד — 20.9, נארוועגען — 32,7; רומעניען — 8.1; אין דער שווייץ — 46.6; שוועדען — 23.7; איטאליען — 24.5 דאלאר און אין פוילען קומט אויס אויף יעדען קאפ קוים 3 9 דא-לאר. דאס איז אזוי אומגעהויער ווייניג, אז דאס גאנצע געלד וואס געפינט זיך אין אומלויף, מוז אין פערלויף פון יאהר עטליכע מאל זיך איבער-דרעהען בלויז אויף צו דעקען די שטייערן. ווען מ'נעהמט נאך אין בעטראכט, אז די וועקסעל-טער-מינען זענען ביי אונז ביז דער סאמע לעצטער צייט געווען גאנץ קורצע, דער טשעקען-אומזאץ א קליינער, קען מען ערשט פערשטעהן ווי גרויס ס'איז דער הונגער אין פליסיגען געלד און ווי שטארק דער דאזיגער געלד-מאנגעל האט זיך גע-פיהלט גראד ביים יודישען מיטעלשטאנד.

כאראקטעריסטיש פאר'ן געלד-מאנגעל ביים יודישען מיטעלשטאנד איז דער אומשטאנד, וואס זינזען און שטראפען פאר נישט פינקטליך געצאהל-טע שטייערן זענען איינקאסירט געווארען ביי די סוחרים 20 מיליאן זל. ד. ה. דאפעלט, וויפיל עס האט בעצאהלט הכנסה שטייער די פויערים-בעפעל-קערונג.

די בעפעלקערונג בכלל איז פעראָרימט גע-ווארען און די אלגעמיינע סומע פון אפשפארונ-גען, וועלכע האט פאר'ן קריג דערגרייכט איבער 3 מיליאן גאלד פראנק, דערגרייכט איצט קוים עפיס איבער איין מיליאן. דערביי איז לויט דער אפשאצונג פון באנק פאלסקי דער אונטערשיד אזא, אז בעת פריהער פלעגען עס זיין אפשפארונ-גען, מיט וועלכע מ'האט געקענט דיספאנירען אויף לענגערע טערמינען, זענען עס איצט „רע-זערווען פון די ווירטשאפטליכע אונטערנעהמונגען", וועלכע קענען בלויז טיילווייז פערווענדעט ווערען אויף קורץ-טערמיניגע קרעדיטען. ס'איז נישט קיין וואונדער, וואס ביי אזא געלט-הונגער איז עס געווארען ממש א דרינגענדע נויטווענדיגקייט צו מאכען וואס פליסיגער און בעוועגליכער די אפ-שפארונגען פון יודישען מיטעלשטאנד.

דאס האט געקענט געשעהען נאר דורך די יודישע קאאפעראטיווע בענק און דעריבער זענען זיי טאקי אזוי שנעל אויסגעוואקסען. א דאנק דער שטיצע פון „פונדיישאן" א. אנד. יודישע געזעל-שאפטליכע אינסטיטוציעס האבען זיך די דאזיגע קאאפעראטיווע בענק אין פערלויף פון א פאר יאהר ענטוויקעלט מען אויסגעוואקסען צו א וויכ-טיגען פאקטאר אין יודישען ווירטשאפטליכען לע-בען. די רעגירונג און די שפיציעלע קרייזען וואס גיבען דעם טאן אין דער מלוכה'שער קרעדיט-פאליטיק פיהרען אויך ווייטער בנוגע די יודען די זעלבע פאליטיק וואס פריהער מיט דעם אונטער-שיד, וואס פריהער פלעגט מען אפילו נישט צוזאגען, איצט זאגט מען צו קרעדיטען, מ'בעשטימט אפילו גענוי זייער הויך, אבער — מ'גיט זיי נישט אונטער פערשידענע תירוצים.

ביי דער דאזיגער לאגע איז עס פערשטענד-ליך, אז דער רעוויזיאנס-פערבאנד פון די יודישע קאאפעראטיווען, וועלכער נעהמט ארום ביז 450 אזע"כע אינסטיטוציעס, פערנעהמט א וויכטיגען ארט אין אונזער געזעלשאפטליכקייט און ס'איז פערשטענדליך דער אינטערעס, וועלכען ס'האט ארויסגערופען דער קאאפעראטיווען-צוזאמענפאהר, וואס איז איצט פארגעקומען אין ווארשא. אלע קאאפעראטיווען, וואס געהערען צום פערבאנד, וועהלען אויס אויפ'ן צוזאמענפאהר א ראט פון 21 פערזאן, וועלכער פיהרט אן מיט דער גאנצער טעטיגקייט פון פערבאנד. דער פערבאנד פון קא-אפעראטיווען האט אויך א צענטראלע באנק. דעם גרעסטען טייל פון די אקציעס האט דער „פונ-דיישאן" איבערגעגעבען דעם ראט, אזוי אז דער ראט איז פארמעל און פאקטיש דער הויפט-דעה-זאגער פאר דער באנק. דער ראט פון פערבאנד טיילט אויס פון זיך א בעזונדערען ראט פאר דער באנק פון 9 פערזאן, און דער ראט פון באנק טיילט אויס פון זיך אנ'ענגען עקזעקוטיוו פון 3 פערזאן. די דאזיגע 2 אינסטאנצען זענען די הויפט-אנפיהרער פון דער באנק. דער לעצטער צוזאמענפאהר פון די קאאפעראטיווען, וואס איז פארגעקומען מיט 2 יאהר צוריק, האט אויסגע-וועהלט די איצטיגע לייטונג.

אויף דעם צוזאמענפאהר האבען זיך געביל-דעט בעזונדערע גרופען פון האנדווערקער, קליינ-הענדלער, מיטעלע סוחרים, בעזונדער האבען זיך אויסגעבילדעט גרופען פון ווילנער קאנט און פון גאליציען. יעדע גרופע האט בעהאלטען, אז זי האט בעזונדערע ווירטשאפטליכע אינטערעסען. די האנד-ווערקער, וועלכע בילדען א פאקטישע מעהרהייט, האבען אין ראט פון די 21 מיטגלידער אויסגע-וועהלט 11 זייערע פערטרעטער. דער ראט האט אויסגעוועהלט א פרעזידיום. די צענטראלע באנק, וועלכע פינאנסירט די קאאפעראטיווע בענק, איז א פינאנץ-אינסטיטוציע אויך פאר זיך. אין דער לעצטער צייט האט מען פריהער שטילערהייט, דער-נאך אלץ דרייסטער און העכער אנגעהויבען רע-דען, אז אין דער באנק ווערט נישט געפיהרט אלס אין ארדנונג. די דאזיגע פארווארפען, וואס זענען אויפגעהויבען געווארען אויף א ראט-צו-זאמענפאהר, האבען געבראכט צום בילדען פון א ספעציעלער אויספארשונגס-קאמיסיע, וועלכער האט איהר בעריכט אפגעגעבען אויפ'ן איצט פארגעקו-מענעם צוזאמענפאהר.

דער צוזאמענפאהר איז געווען זעהר א שטור-מישער. דאס רוב פראווינצער דעלעגאטען האבען זיך בעצויגען מיט גרויס אונצופרידענהייט צו דער לייטונג. אין שפיל זענען געלאזט געווארען פער-שידענע מאמענטען, גרופען: לאקאלע, פארטייאי-שע, ווירטשאפטליכע א. א. וו. דער בעריכט פון דער אויספארשונגס-קאמיסיע, האט פעסטגעשטעלט, אז אין דער באנק זענען נישט פארגעקומען קיין מיסב-ויכען, דאגעגען האט דארט געהערשט א מיסווירטשאפט. ס'איז געווען א צו גרויסער בע-אמטען-פערסאנאל. די דירעקטארען האבען בע-קומען גרויסע געהעלטער, פערשידענע אפטיילונ-גען פון דער באנק האבען געבראכט סיסטעמאטי-שע דעפיציטען א. א. וו. דער צושטאנד פון דער באנק קען אבער סאנירט ווערען. נאך לאנגע ליידענשאפטליכע וכוחים איז דעם אלטען ראט אויסגעדריקט געווארען צוטרוי. דער צוזאמענפאהר האט אויסגעוועהלט א נייעם פרעזידיום (פריהער איז דאס פרעזידיום געוועהלט געווארען דורכ'ן ראט). דער אלטער ראט איז געבליבען נאך אויף 5 חדשים און אין פערלויף פון די 5 חדשים דארף ער צוזאמענרופען א נייעם צוזאמענפאהר. פאר דער דאזיגער צייט דארף ער סאנירען די פערהעלטנישען אין קאאפעראטיווען-פערבאנד און אין דער צענטראלער באנק.

מיט דעם האט זיך פערענדיגט דער צוזא-מענפאהר, וועלכער האט געדויערט 3 טעג מיט 3 נעכט. אויב די געשעפטס-פיהרונג און די פער-העלטנישען אין דער באנק וועלען סאנירט ווערען, וועט דער ציל פון צוזאמענפאהר זיין דערגרייכט.

ש.

נעכטיגע זיצונג פון דער קהלה-פערוואלטונג.

(—) נעכטען ארום האלב 12 איז פארגעקומען א זיצונג פון דער קהלה-פערוואלטונג. אין אנהויב פון דער זיצונג האט ראד ציטרינאווסקי אנגע-פרעגט דעם פארזיצער, אויף וואס פאר א גרונט האט [illegible] באנק אין דער פרעסע [illegible] וואס איז אונ-טערגעשריבען פון דער קהלה-פערוואלטונג.

דער פארזיצער ה' מינצבערג ענטפערט אז דאס פרעזידיום פון דער קהלה-פערוואלטונג האט איינגעפינען, אז ה' קאסמאן האט מיטגעהאלפען ביים אדורכפיהרען דעם עירוב און דאס קהלה-פרעזידיום האט איינגעפינען אז ס'קומט איהם אז מ'זאל צוריקגעבן אנ'עפענטליכען דאנק. די דאזיגע ערקלע-רונג איז גענומען געווארען אין אכט. ראד ציטרי-נאווסקי איז אבער געבליבען ביי זיין מיינונג, אז דאס פרעזידיום קען נישט פערעפענטליכען קיין דאנקזאגונג אהן דעם וויסען פון דער פערוואלטונג.

נאכדעם גיט דער פארזיצער א תשובה אויף דער אינטערפעלאציע פון ענק פון פעלשער אדא-מאוויטש, וועלכע ס'האט אויף דער פאריגער זי-צונג געשטעלט פרנס ציטרינאווסקי, ער ערקלערט אז ס'איז געשעהען א מיספערשטענדניש. פערזאנען וואס זענען דערצו נישט בערעכטיגט האבען פון א אבאזיטשען געפאדערט א פערפליכטונג, אז ער וועט שליסען זיין פריזיער-אנשטאלט אום שבת. זיי האבען געהאנדעלט אויף אייגענער אחריות. באלד ווי דער וויצע-פארזיצער פון דער פערוואלטונג פרנס בער... ער האט זיך וועגען דעם דערוואוסט האט ער דעם ענין ליקווידירט.

נאכדעם ווערען איבערגעלייענט איינגע קאמו-ניקאטען וועלכע ווערען איבערגעשיקט אין די ענט-שפרעכענדע קאמיסיעס. א לענגערען וויכוח האט ארויסגערופען דער בעריכט פון דער רעגולאמין-קאמיסיע, וועלכע האט אויסגעארבייט א תשובה אויפ'ן פראטאקאל פון דער לוסטראציע, וועלכע עס האבען דורכגעפיהרט בעאמטע פון דער שטעטי-שער סטאראסטווע. פרנס רוט פערלאנגט, אז עס זאלען געענדערט ווערען די לעצטע זאצען אין וועל-כע ס'ווערט אויף א נישט ענטשפרעכענדען אופן קוואליפיצירט די טעטיגקייט פון איינגע פערוואל-טונגס-מיטגלידער. זיין פארשלאג איז אדורכגעפאלען.

אויך דער פארשלאג פון פרנס האפטמאן וועגען ענדערען דעם פאסוס וועגען די אינערליכע קאמ-פען אין דער קהלה-פערוואלטונג און וועגען אונפער-אנטווארטליכע פערזאנען וואס ווענדען זיך צו דער מאכט אין פערשידענע ענינים ווערט אפגעווארפען און די תשובה ווערט אנגענומען אין דער רעדאק-ציע פון דער רעגולאמין-קאמיסיע. דאן פערלאזט פרנס האפטמאן אלס פראטעסט די זיצונג.

פרנס ארח. ווייצמאן גיט אפ א בעריכט וועגען דער לעצטער זיצונג פון קהלה-ראט. ער טיילט מיט, אז אויף דער זיצונג זענען אנוועזענד געוועזן 16 ראט-מיטגלידער, וועלכע בילדען נישט קיין קווארום. די טאג-ארדנונג איז געווען אזוי צוזאמענ-געשטעלט, אז עס זאל קאמפראמיטירט ווערען די קהלה-פערוואלטונג. ווייטער דערצעהלט ער, אז דער פארזיצער פון ראט האט נישט רעאגירט אויף א בעליידיגונג בנוגע א מיטגליד פון דער קהלה-פער-וואלטונג. ער לעגט פאר, אז די קהלה-פערוואלטונג זאל בעשליסען, אז די זיצונג פון ראט איז געווען נישט קיין לעגאלע און איהרע בעשלוסען זענען נישט רעכטקרעפטיג. די פערוואלטונג נעהט דערי-בער איבער די בעשלוסען פון קהלה-ראט צו דער טאג-ארדנונג.

ווייטער לעגט ער פאר, אז אויב דער פאר-זיצער פון קהלה-ראט וועט נישט ענדערען זיין בע-ציהונג צו די מיטגלידער פון דער קהלה-פערוואל-טונג, זאלען די פערוואלטונגס-מיטגלידער נישט אנ-טיילנעהמען אין די זיצונגען פון ראט, וועלכע וועלען פארקומען אונטער זיין פארזיץ.

ארום דעם דאזיגען בעריכט ענטשטעהט א הייסער וויכוח. דער פארזיצער שטעלט צו אבשטי-מונג א פארשלאג, אז די קהלה-פערוואלטונג ווענ-דעט זיך צו דער מאכט מיט דער אנווייזונג, אז אויף דער לעצטער זיצונג פון קהלה-ראט איז נישט געווען קיין קווארום און דעריבער זענען די בעשלוסען וואס זענען דארט אנגענומען געווארען נישט גילטיג.

פרנס רוט שטעלט פעסט, אז קיין אפיציעלע מיטטיילונג וועגען דער זיצונג פון ראט איז אין קהלה-פערוואלטונג נישט ערהאלטען געווארען און דעריבער קען מען וועגען דעם נישט רעדען און נישט אננעהמען קיין בעשלוסען. אזוי ווי זיין פאר-שלאג נישט צו בעהאנדלען די פראגע ווערט נישט גענומען אין אכט, פערלאנגט ער און פרנס ניימאן צו שליסען די זיצונג. דערביי גיט אפ פרנס ניימאן אן ענטשפרעכענדע ערקלערונג. פרנס ציטרינאווסקי קוועסטיאנירט דעם קווארום און פערלאזט די זי-צונג. אזוי ווי עס איז נישטא קיין קווארום, ער-קלערט דער פארזיצער א פויזע ביז 5 א זייגער אין אווענד.

אין אווענד איז אבער קיין קווארום נישט גע-ווען און די פארטזעצונג פון דער זיצונג איז נישט פארגעקומען.

געזונדהייט-בעשייניגונגען פאר... וואל
מערקווירדיגע פעראָרדנונג. — פראטעסט פון די פאבריקאנטען.

(—) דאס פינאנץ-מיניסטעריום האט אין פער-שטענדיגונג מיט'ן לאנדווירטשאפטס מיניסטעריום ארויסגעגעבען א פעראָרדנונג, אז די צאל-אמטען זאלען ביים אריינלאזען טראנספארטען פון רויהע וואל פערלאנגען, אז די טראנספארטען וואל זאלען האבען א געזונדהייטס בעשייניגונג פון א דאקטאר פון וואנען דער טראנספארט שטאמט און אנ'ער-לויבניש אויף אריינצופיהרען די וואל קיין פוילען.

די דאזיגע פעראָרדנונג וועט שווער מאכען דעם אימפארט פון נויטיגען רויה-וואל קיין פוי-לען, ווייל קיין שום מלוכה אין דער וועלט האט נישט אזעלכע פעראָרדנונגען און די וועלט בערזע איז צו זיי נישט ציגעפאסט. דער פעראיין פון די טעקסטיל-אינדוסטריעלער און דער לאנדעס-טעקסטיל-פערבאנד האבען זיך דעריבער געווענ-דעט צום מיניסטעריום, אז עס זאל צוריקציהען די פעראָרדנונג, ווייל אויב די פעראָרדנונג זאל ווירקליך אדורכגעפיהרט ווערען ווענט די גאנצע וואל-אינדוסטריע דערפון ליידען, פערלירענדיג איהר הויפט-רויה-ארטיקעל וועלכען זי אימפארטירט פון אויסלאנד.

„באנק-פאלסקי" וועט אפנעמען דעם קרעדיט
ביי סוחרים, וואס אימפארטירען פון אויסלאנד לוקסוס-ארטיקלען.

אין צוזאמענהאנג מיט די פאסיווע בילאנסען ביי אונז אין פוילען ווערען זייט א לענגערע צייט אנגענומען פערשידענע מיטלען, כדי פון איין זייט צו פערגרעסערן די אייגענע פראָדוקציע און פון דער צווייטער צייט צו פערקלענערען דעם אריינ-פיהר פון אויסלאנד די נישט נויטיגע לוקסוס-ארטיקלען.

פיל ארטיקלען קענען ווירקליך אויסגעארבייט ווערען ביי אונז אין לאנד און פולשטענדיג פער-טרעטען די אויסלענדישע. ווערט לעצטענס גע-פיהרט א שטארקע פראפאגאנדע צווישען דער בעפעלקערונג, אז זי זאל געברויכען די ארטיקלען פון דער איינלענדישער פראָדוקציע.

אויך אין „באנק פאלסקי" האט לעצטענס אנגעהויבען צו הערשען א טענדענץ צו הילף צו קומען דער מלוכה אין די דאזיגע אנשטרענגונגען. ס'ווערט איצט פראיעקטירט, אפצונעהמען איינצ-צען, אדער בעגרענצען דעם קרעדיט פאר די סוחרים, וואס אימפארטירען פון אויסלאנד לוקסוס-ארטיקלען. אדער אזעלכע ארטיקלען, וואס ווערען אויסגעארבייט אין לאנד גופא אין א גענוגענדען סכום.

פּאַריז | די פאַבריק פון געלד *) | — פון — נ. פראַנק.

אַ סך אָפּעראַציעס מאַכט דורך דאָס געלד איי־דער עס קומט אַריין צו אונז אויף אַ טעלער.

דער גראַווירער שפּילט דאָ אַ הויפּט־ראָלע. זיין אַרבייט פאָדערט פיל זאַך־קענטניש און אויפ־מערקזאַמקייט. דאָס איז ער, וועלכער שטעמפּעלט די מטבע מיט אַ שטעכנאָדעל פון בײדע זייטען. די אָפּעראַציע איז אַ אַ וויכטיגע, אַז נאַפּאָלעאָן פלעגט אַליין בעשטעלען די שטעמפּלען.

ווען דער גראַווירער האָט געענדיגט און דער קינסטלער האָט געגעבען דער מטבע די נויטיגע צייכנונג, ווערט זי אַריינגעלעגט אין פייער, דער־וואַרעמט ביז אַ געוויסער טעמפּעראַטור און באַלד דערנאָך אָפּגעטונקט אין וואַסער. דאַן איז זי גע־ראַטעוועט.

איצט בעקומט דאָס געלד שוין אַ לויף־נומער און פון רויהע מאַטעריאַל ווערט עס לעגאַליזירט אַלס געלד. אָהן דעם נומער טאָר דאָס געלד נישט לויפען פון האַנט צו האַנט, פון קעשענע צו קעשענע. די מטבע האָט נישט קיין קורס.

דאָ נעהט זי איבער אין רשות פון ספּעציעלען קאָמיסאַר.

* * *

די טויש־ביוראָ געפינט זיך אויף קע קאָנטי. אונטערשטער שטאָק, וועמענס פענסטער עס קוקען אַרויס ווי די גראַטעס אויף דער גאַס. פענס־טער ווי פאַר אַרעסטאַנטען. געלד, איז אַ סברא, וויל אויך נישט זיין אין קיין צעלע, און קיין בעלנים אויף איהם פעהלען אויך נישט. זענען די פענסטער מיט גראַטעס פערזיכערט, און געהסט דורך קע קאָנטי און ווייסט נישט אַז דאָרט איז די מלוכה־פאַבריק פון געלד, וועט דיר אַזאַ זאַך קיינמאָל נישט איינפאַלען.

די טויש־ביוראָ איז זעהר בעשיידען אויסמעב־לירט. אַ לאַנגער, האָלצערנער וואַרשטאַט, ווי ביי אַ סטאָליער. דער וואַרשטאַט איז בעשלאָגען מיט קליינע שינעס, וואָס ברענגען צופיהרען ווי אַ צונג דאָס פיינע מעטאַל.

אין דעם ביוראָ ווערט געהאַלטען אַ גענויער פנקס פון אַלע פראַנצויזישע גאָלד און זילבער־מטבעות, וואָס צירקולירען איבער דער גאַנצער וועלט. דאָס שטיקעל פיין־מעטאַל ווערט אָפּגע־וואויגען, נומערירט, געשטעמפּעלט מיט׳ן ביוראָ־שטעמפּעל: ק. ר. מ. פּ. (קאָמיסיאָן רע מאָניי דע פּאַרי).

אויב ס׳איז פערהאַן אין דער וועלט אַ פּרעציזע וואָגשאָל איז דאָס די. זי איז בעשאָנקען מיט עמפּפינדליכקייט, וואָס דאָס צו זיך קיין גלייכען נישט אין דער גאַנצער וועלט. אַ האָר דריקט אַראָפּ די וואָגשאָלען. אַ בלאָז ווירקט אויף זיי. אַ הינ־טעל גיט אַ בלאָז אין דער לופט, דערפיהלט עס באַלד דאָס צינגעל.

אָפט ברענגט מען דאָרט אַריין אַלטע מטבעות, וואָס זייער קאָליר איז מיט דער צייט קאַליע גע־וואָרען. דאָרט ווערען זיי ווידער אַמאָל אַריינגענומען אין חשבון, און זייער פּנים ווערט פעררוכט. דאָרט ברענגט מען אַלטע מטבעות, וואָס האָבען זיך יאָה־רען־לאַנג אויסבעהאַלטען פון געברויך, און וועל־כע זענען געלעגען בעגראָבען אין שטיקעס, אונטער שטיינער, אונטער ברעטער פון פּאָדלאָגע, ווי אַלטע אוצרות. דאָ איז מען זיי בודק און נאָך די נויטיגע אָפּעראַציעס בעקומען זיי ווידער האַנדעלס־ווערט. געלד האָט אַ טבע, עס בעהאַלט זיך לאַנג אויס, אָבער סוף כל סוף מוז עס ווידער אָנקומען צו דער ערשטער קוועלע — האָטעל דע לאַ מאָניי.

די גיסעריי פון גאָלד און פון זילבער איז נישט אויף איין שטאָק און נישט אַפילו איין אָפּטיילונג פון דער געביידע. גאַנץ בעזונדערע צוויי שמעלצונ־גען. קיין קאָנטאַקט נישטאָ צווישען די צוויי ברי־דער, אַ שטאַרקע מחיצה.

ווען מ׳געהט אַריין אין דער גיסעריי פון זיל־בער, בלייבט מען שטעהן פערחידוש׳ט, כמעט ווי פינסטער. אַ שוואַכער שיין. איבערגעצויגענע ליכט. דער זאַל קריגט בעלייכטונג דורך שטאַכעטען־פענס־טער, אין גאַנצען איבערגעצויגען מיט שטויב, ביי די ווענד זענען אָנגעשפּאַרט די אייוועס און אויף זיי גרויסע קעסלען, פעסט פערמאַכט מיט אייזערנע טירען, אונטער וועלכע מען רוקט קוילען.

דאָס מעטאַל־קלעצעל און דאָס געמיש ווערען געוואויגען און אַריינגעוואָרפען אין שמעלץ־טאָפּ. ביסלעכווייז ווערט דער מעטאַל נאָכגעבעגער און נאָכגעבעגער אונטער דער היץ פון פייער. ווי אַ פּרוי, וואָס וויל ווידערשטעהען געגען די קאָמפּלי־מענטען פון אַ מאַן, פּרובירט דאָס מעטאַל ווידער־שטעהן אַנטקעגען די פלאַמען פון די קוילען, די פלאַמען זענען אָבער שטאַרקער און דאָס מע־טאַל שמעלצט זיך, שמעלצט זיך דער ווידערשטאַנד פון דער פרוי. דאָס מעטאַל ווערט ווייכער, ווייכער, אויפ׳ן ווייך־גע־ווארענעם מעטאַל שיט מען אַרויף אָנגעצונדענע האָלצקוילען. צו פערשטאַרקען דאָס פייער? ניין! אויסצוברענען די גאַזען און פּאַרעס, וואָס דעקען איבער דעם מעטאַל מיט שימעל.

אַ גרויסער האָק קריכט אַריין מיט זיין שפּיץ אין דער פייער־גניאַזדע און שאָקעלט אויף די קויה־לען. אַ ווייסע ליכט מיט רויט־בלאַסע טענער קומט אַרויס צונג־אַרטיג פון דער טיפעניש פון אויווען אַזוי ווי עס זיך איבער׳ן זאַל. די אויגען פערטראָגען נישט דאָס ווייסע ליכט. זיי מוזען זיך צומאַכען פאַר גרויס ווייטיקייט.

האַלב־נאַקעטע אַרבייטער, געלד־שמידער שטעהען ביי די שמעלץ־טעפּ און שוויצן. זייערע ... נענען איינגעזאַנצען איינגעשטילטע אין גראָבע ...

נאַסע ליווענרע, דאָס הייסט, בלשון סגי נהור: „העגרשקעס". מיט די „העגרשקעס" אויף די הענד שטאַרקע זיי דאָס מעטאַל מיט גרויסע קאָך־לעפ־לען און יעדעס מאָל, וואָס אַ פונק פייער שפּריצט אַרויס פון אויווען, דרעהען זיי שנעל אַוועק דאָס פּנים, ווייל דער פלאַם פון געלד איז זעהר נישט גע־זונד פאַר׳ן געזיכט.

כמעט נאַקעטע שטעהען זיי, די שקלאַפען פון געלד, און שמעלצען דאָס פראַנצויזישע עשירות, דער אויווען באַקט, דאָס הייסע פייער שפּריגנט אין פּנים אַריין, און די קאָך־לעפלען שעפּען מעטאַל ווי וואַסער.

ווען דער גוס איז געגאַנגען רעזייכט, גיסט מען אויף איהם אַריף אַ „טראָפּען" בעטמישע פליסיג־קייט, אין אַ מין שינע. די פליסיגקייט קומט זיך ווידער צו אַמען אין אַ געדיכטקייט, ווערט איין קאָמ־פּאַקט שטיק, איין שטייף שטענגעל, פאַלט ווידער אַריין אין אַ באַליע וואַסער, וואו עס טובל׳ט זיך ווידער. קיין זאַך טובל׳ט זיך אפשר נישט אַזוי פיל ווי געלד. פון האָטעל דע לאַ מאָניי געהט עס אַרויס אַ כשר׳ע און גע׳טובל׳ט אין הונדערטער וואַסערען. איז זיין שולד, וואָס מענשען שמוציגען אַזוי דורך איהם?

פון דער אַטעליע געהט איבער דאָס מעטאַל אין פּרוב־לאַבאָראַטאָריע. אויב דער עקזאַמען גיט גוטע רעזולטאַטען, גיסט מען איבער דאָס מעטאַל אין אַ צווייטע פאָרם. ווידער ווערט ער געשמאָלצען. ער גיסט זיך ווייס ווי קוועקזילבער. מאַנכעס מאָל בעגעגענט דער גוס אַביסעל נעץ און ער נעהמט שפּריצען, פּרעגלען און רייסען. ווי אַנ׳אויפּרייס פון אַ ליליפּוטען־וואַלקאַן. אַזוי האַלט דאָס אָן ביז די נעץ ווערט אויסגעטריקענט, דאַן שטילט זיך דאָס פייער און ברענט רוהיגער. אָהן קאַמף, אין דער הויך פאַלען די טראָפּענס רויטליך און בילדען אַ וואונדערליך־פייערישען ספּעקטאַקל פאַר׳ן צוקוקער, אַ רויטליכער פאַנטאַן.

פון דער אָפּעראַציע נעהמט מען אַרויס דעם מעטאַל אין דער פאָרם פון בלעטער, די זילבער־בלעטער זענען שמוציג־ווייס מיט שוואַרצע פלעקען. די גאָלד־בלעטער זענען אין געגענטייל, וואונדערליך שעהן פאַר׳ן בליק. ווי גאָלד־שפּיגען.

און די בלעטער גיהען אויף דורך דעם וואַל פון וואַלץ־מאַשין (לאַמינאַר).

דאָ איז אַנ׳אייפערער יאַריד, אַ טומעל טויב צו ווערען. ... זיך צו פערשטאָפּען די אויערען. עס האַלט אין איין געוואַלדעווען אַ מאַשין פון 46 פערד־קראַפט דרעהט זיך אָהן אויפהער. ווען אַ בלאַט מעטאַל האָט זיך צוועלף מאָל דורכגעקייקעלט דורך די וואַלצען פון דער מאַשין איז דער מעטאַל געוואָרען אַזוי שוואַך, אַז אַ צווייטער מע־טאַל קען איהם איבערברעכען. באַקט מען איהם ווידער דורך און פעסטיגען זיינע ביינער. ווערט ער ווי דער אַרויפגעלעגט אויף אַנ׳אויווען וואָס דרעהט זיך כסדר אַרום הייבע פייער־צונגען.

נאָך דער אָפּעראַציע מאַכט דורך דער מעטאַל אַ סך הובל־מאַשין, וואָס שלייפט איהם אַרום די זייטען. שניידט איהם צו אַביסעל, און ווידער דער מעטאַל צו מאָגער גיט איהם צו די מאַשין אַביסעל וואָג.

אין זעלבען צימער איז פערהאַן אַ מאַשין, וואָס טוביל׳ט מעהר ווי אַלע מאַשינען צוזאַמענגענומען דאָס איז אַ מין שלייף־מאַשין (רעקופּוואַר). זי האָט נישט קיין איין רוהיגע שעה. תמיד איז זי אין כעס, תמיד נעיאַנט, תמיד פערהאָרעוועט. פער־שמייעט, דרעהען זיך די רעדלעך און דרעהען זיך און שטעלען זיך גאָר קיינמאָל נישט אָפּ. און אַנ־דערש ווי אַ סך אַנדערע מאַשינען, וואָס שוויגען אַרבייטענדיג. מאַכט אָט די מאַשינקע געוואַלדען, פייפט, שפּייט, ברומט און כעסנ׳ט זיך אַ גאַנצען טאָג. זי קען נישט ליידען, וואָס מענשען אַרבייטען נישט ווי זי, וואָס מענשען לויפען נישט ווי זי. שאָקעלט זי דעם געשטעל, אוי וואָלטען זי שטעהט און האַלט איהם וועלען אומוואַרפען פאַר גרויס כעס, טיילמאָל שיינט, אַז אָט־אָט און דער כעס וועט זיך אַרויסרייסען פון וואַרשטאַט, וועט אַראָפּשפּרינ־גען אויף דער ערד און וועט זיך וואַרפען שלאָגען צו אַלעמען...

אָבער גליקליכערווייזע איז זי גוט צוגעשרויפט און מעהר ווי טרייסלען זי קען זי נישט.

און פון דעם אינסטרומענט מוז מען אויס־שטעהן, ווייל ער איז אַ וואונדערבאַרער אַרבייטער, אַ געשווינדער און אַ גוטער, משוגע איז ער פאַר אַרבייט. אין איין טאָג שלעפּט ער אייך אַרום ביי הונדערט טויזענד זייטען. פון אַזאַ איינעם מוז מען שוין אויסשטעהן אַ קאַפּריז אויך.

(פּאַריזער הייגט)

*) דער בעלעטריסטישער נומער „נייער פאָלקסבלאַט".

יורידישע עצות.

אין דער דאָזיגער אָפּטיילונג גיט די רע־דאַקציע פון „נייעם פאָלקסבלאַט" ענטפערען אויף יורידישע פראַגען, וואָס ווע־רען צוגעשיקט שריפטליך פון אונזערע לעזער.

קופּאָן.

יורידישע אָפּטיילונג פון „נייעם פאָלקסבלאַט".

[illegible]

גילטיג דעם 7־טען יאַנואַר 1929

8587. אַ לעזער פון זאַווישאַ.

דער הויזווירט מוז אייך, אַלס סובלאָקאַטאָר, אומבעדינגט מיט קלאָגען. קוים האָט ער דאָס נישט געטון, מעג אפילו די עקסמיסיע קעגען הויפּט־לאָ־קאַטאָר אויסגעפיהרט ווערען קאָנט איהר אין צי־מער ווייטער פערבלייבען וואוינען.

8588. אַ לאָקאַטאָר פון מרדכי גבאי׳ס גאַס.

פאַר אויסגאַבען צאָהלען נאָר בלויז די לאָ־קאַטאָרען פון 1־שטוביגע דירות. און דאָס אויך נישט מעהר, ווי העכסטענס 3 פּראָצענט פון גרונד דירה־געלד.

8589. אַלס גרונד ביים אויסמעסטען איינ־קונפטס־שטייער דינט נישט בלויז דער אויסגעקויפ־טער פּאַטענט, נאָר די אַלגעמיינע הכנסה פון ביר־גער.

ממילא, אויב איהר האָט נאָר איבער 50 זל. אַ וואָך הכנסה, מעגט איהר אפילו אין גאַנצען נישט האָבען אויסגעקויפט קיין פּאַטענט קאָן מען שוין ביי אייך אויפמאָנען שטייער.

8590. אַ געטרייער לעזער פון באַלוט.

הגם דאָס אָפּשיקען דעם אַלטען פּאַטענט ביים ליקווידירען די אונטערנעהמונג איז נישט קיין פליכט, ראָטען מיר אייך פונדעסטוועגען דעם פּאַטענט אָפּ־צושיקען און גלייכצייטיג זיך ווענדען אין אורזשאָנד סקאַרבאָווי ווי אויך אין דער שטייער־אָפּטיילונג ביים מאַגיסטראַט, אַז מען זאָל אייך אויסשטריי־כען פון דער רשימה שטייער צאָהלער.

8591. משה קאַפּעל.

סיי לויט׳ן געזעץ און סיי לויט דער געריכטס־פּראַקטיק ווערען אין אַזעלכע פאַלען אָנגעוואָנדען אַרעסט אָדער אַ געלד־שטראָף און בשום אופן נישט ביידע שטראָף סאַנקציעס גלייכצייטיג.

וואַהרשיינליך איז דאָ פאָרגעקומען עפּיס אַ מיספערשטענדניש.

8592. אַנ׳אָנגעשטעלטער פון גייערס מאַרק.

אַלס איינס, צי איהר האָט דעם וועקסעל אויס־געשטעלט אָדער נאָר בלויז זשירירט. אַנ׳אַרעסט אויף אייער פענסטע קאָן מען סיי ווי לייגען.

דער אַרעסט איז נאָר נוגע אַ פינפטעל פון דער גאַזשע.

8593 ש. ב. פון סילעץ.

הגם דער זוהן האָט אויסגעשטעלט די וועק־סלען, קוים איז די סחורה אָבער געליווערט גע־וואָרען צו דער מוטער אין געשעפט, קאָנט איהר פונדעסטוועגען לייגען אַנ׳אַרעסט אויפ׳ן כמך פון דער קלאָזול אין דער מוטערס געשעפט.

וועט זי אָבער פּרובען צו בעמיהען זיך ווע־גען אַ ווילאָנטשעניע, און דאָס געריכט וועט אַ קע־גענקומען איהר פאָדערונג, לייגט פאַר דעם גע-

ריכט צוציהען צו שטראָפליכע פערזאנסוואָרטליכקייט פאַר צו איינגענען זיך פרעמדע סחורות.

8594 דוד לאַסקי:

אויף אַ וואוינונג, וואָס בעשטעהט פון 2 צי־מערען און קוך, איז אַ קאָנטראַקט סייחי נישט גילטיג און דעריבער זענען אַלע אייערע אויף זיך גענומען פערפליכטונגען בנוגע דער סומע גרונד־דירה געלד, רעמאָנט א.א.וו. סיי ווי נישט בינדענד אַזוי, אַז איהר דאַרפט זיך בכלל נישט ווענדען ערשט אין געריכט, אַז מען זאָל דעם אָבמאַך אויפלעזען.

8595 שימשע:

איהר קאָנט נישט שטערן דעם נייעם ווי אויך וועמען ס׳איז פון די אַלטע לאָקאַטאָרען צו עפּע־נען אין זעלבען הויז נאָך אַ קאַווירניע.

איהר האָט אפילו אויך נישט קיין רעכטלעך־בעגרינדעטע פּרעטענזיע אַרויסצוטרעטען אין גע־ריכט געגען הויזווירט צוליב דעם דאָזיגען ענין.

נאָכמעהר, אפילו דער הויזווירט אַליין וואָלט אויך נישט געקאָנט קיין סך אויפטון, ווען ער זאָל אפילו יאָ שוין וועלען רעאַגירען קעגען דעם בע־טרעפענדען לאָקאַטאָר, ווייל דאָס געזעץ פער־וועהרט נישט קיינעם צו עפענען אין איין און זעלבען הויז אַ צווייטע ענליכע אונטערנעהמונג. סיידען דער לאָקאַטאָר האַנדעלט געגען בפירוש׳ן אָפּמאַך אָדער די דאָזיגע אייגענוויליגע ענדערונג פערערגערט די אינטערעסען פון הויזווירט.

C. Sz. 8596

די פּוילישע מיליטערישע מאַכט וועט אייך אַלס רעזערוויסט פון יאָהרגאַנג 1898 קיין שום שוועריגקייטען נישט מאַכען, איהר דאַרפט אפילו נישט קיין ערלויבניש אויפ׳ן אויסלענדישען פּאַס.

די פראַגע איז נאָר צו דער ענגלישער קאָנ־סול וועט אייך וויזירען דעם פּאַס.

וועגען דעם דאַרפט איהר זיך אינפאָרמירען אין אַנ׳עמיגראַציאָנס־ביוראָ.

8597 אַ לעזער פון ברזשעזשינער 49:

8598 אַ לעזער פון אַלעקסאַנדער נומער 28:

8599 גערנווילען:

8600 אַ טרייער לעזער פון רזשבאָווסקאַ:

8601 חיים ג.:

וועגען אייערע ענינים מוזט איהר זיך פער־שטענדיגען פערזענליך מיט אונזער יוריסט, טעגליך פון 3—4 מיטבערענגענדיג די צייטונג.

8602 אַ לאָקאַטאָר פון גרינעם מאַרק:

דער בייגעלייגטער צו דער אָנפראַגע אָפּ־שריפט פון קאָנטראַקט גיט נישט קיין גרונד צו פערופען זיך אויף אַזאַ אומשטאַנד.

אויב איהר ווילט דעם פּראָצעס אָפּלייגען און די עקסמיסיע אָפּוואַרפען, מוזט איהר אָנגעבען עדות, וועלכע זאָלען בעשטעטיגען, אַז אין זייער אָנוועזענהייט אָדער דורך זייער פערמיטלונג האָט איהר פאָרגעלעגט דעם הויזווירט דירה־געלד אין זיינער צייט, נאָר ער האָט צוליב די אָדער אַנ־דערע סבות דאָס דירה־געלד נישט געוואָלט צו־נעמען.

יודיש טעאַטער אין פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאַן און א. קאָמפּאַניעץ.

מיט׳ן אָנטייל פון די ליבלינגס־ארטיסטען באַריסאָווא, ראַבינאָוויטש און די פּעקאַנטע פּרימאַדאָנאַ נאַדיאַ קאַרעני

היינט, מאָנטאָג, דעם 7־טען, 9 אַ זייגער אין אָוונד

גרויסע פּאָפּולערע פאָרשטעלונג פון 1 ביז 2.50

„די פערשעהמטע כלה"

אין 4 אַקטען מיט 20 נומערן געזאַנג און טענץ פון סיגעל.

דינסטאָג, ד. 8־טען, 9 אָוו. צו פּאָפּולערע פרייזען פון 1 ביז 2.50 צום 23־טען מאָל

„די חלומות פון ליבע"

אָפּערעטע אין 3 אַקטען מיט 25 נומערן געזאַנג און טענץ פון ליליען.

די פּיעסען זענען רעזשיסירט פון ל. ראַבינאָוויטש.

ס׳נעמט אָנטייל (לויט א. ב.) פּ ר ו י ע ן: בעזמאַן, באַריסאָווא, נאַדיאַ קאַרעני, מאַכאַראָווסקאַ, בערה, פּאָדערמאַן, קאָמפּאַניעץ. מ ע נ ע ר: אַריעל, אייזענבערג, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, מאַסקאַוו, נייהויז, פּאַלאַנסקי, ישראל קאָמפּאַניעץ, ראַבינאָוויטש, ראַקאָוו.

דמינג.: מ. אַרנוואַלד. מוזיק. לייטונג: ל. זעלמאַן. בילעטען אין פילהאַרמאָניע־קאַסע.

אַנאָנס! אין פאָרבערייטונג „דער גאָלדענער סאָלדאַט", „צוריק צו מיין פאָלק" און „די מלחמה פאַר גאָט"

גבאים אין ראַטען־רוסלאַנד ווערען גע'משפּט

פאַר „גאולה שלמה" און „יעוואָ פּרעוואָסכאָדיטעלסטוואָ".

דאָס לעבען איז דער בעסטער הומאָריסט.

בעזונדערס איז דאָס לעבען רייך אין חכמות און שפּיצלעך אין דער „איבערגעדרייטער וועלט" אין ראַטען־פעראַבאַנד. דאָרט איז דאָך דאָס לעבען אַ קאָפּויערדיגער, פּאַסירען דאָרט מעשיות אין טאָג־טעגליכען לעבען, וואָס פּאַסען ניכער פאַר דער טאָג־טאָווע פון צוקינפטיגען „רויטען" שלום־עליכמען. ליידער זענען עס טרויעריגע אמת'ן, נאַקעטע פאַקטען.

די מעשה הויבט זיך אָן מיט תהילים־זאָגען און דערצעהלט זיך אַזוי:

מיט אַ פּאָר יאָהר צוריק, בעת דער ליובאַוויטשער רבי האָט נאָך געלעבט אין רוסלאַנד. האָט ער אַרויסגעלאָזט אַ קול־קורא וועגען זאָגען תהילים און עס פונאַנדערגעשיקט איבער אַלע בתי־מדרשים און קלויזען בכל אתר ואתר.

אין קול־קורא איז געזאָגט געוואָרען בזה הלשון:

„ניט איבער איז מיין נאָמען אַלע חסידים און דער גאַנצער וועלט, אַז איך האָב געהייסען, אַז מען זאָל נאָך שחרית זאָגען אַלע טאָג אַ שיעור תהילים. יעדען טאָג אַ „יום" תהילים בציבור און נאָכדעם זאָגען קדיש, וועט זיי דער אויבערשטער העלפען מיט פּרנסה בריוח. חסידים זאָלט איהר אָנזאָגען, אַז מצד אהבת ישראל און טובת ישראל בעט איך זיי אַז זיי זאָלען דאָס מקיים זיין און דער אויבערשטער זאָל העלפען אַלעמען מיט אַ גליקליכען יאָהר אין רוחניות און גשמיות און מיר זאָלען זוכה זיין צו אַ גאולה שלמה. אמן!" אָט דאָס איז וואָרט אין וואָרט דער אינהאַלט פון קול־קורא.

איז ווער קאָן זיין אַ נביא און פאָראויסזאָגען, אַז צוליב דעם קול־קורא וועלען יידען דאַרפען אויסשטיין חבוט־הקבר אויף דער וועלט.

הערט:

דעם דאָזיגען קול־קורא האָט אַ נאָוואָזיבקאָווער בחור אויסגעהאָנגען אין אָרטיגען בית־המדרש און דערביי מוסיף געווען מיט אַ צושריפט פון זיך: „קול־קורא פון כ"ק אדמו"ר שליט"א" — מעהר גאָרנישט.

יידען האָבען דעם קול־קורא געשמאַק געלייענט און אַז יידען האָבען זיך דערוואוסט, אַז פאַר אַ „יום" תהילים קען מען בעקומען פּרנסה בריוח, האָבען זיך יידען אַ נעם געטאָן זאָגען תהילים.

די פּרנסה־פראַגע אין רוסלאַנד איז אַ גאַנץ האַרבע, שווערע ציימען, און מיטאַמאָל ווערט די עקאָנאָמישע פראַגע אַזוי פשוט געלעזט, — איז קיין וואונדער נישט, וואָס יידען האָבען זיך אַ כאַפּ געטאָן צום תהילימל.

צי זענען טאַקע יידען דורך דעם געהאָלפען געוואָרען און בעקומען פּרנסה, ווייס איך נישט, נאָר תהילים האָט מען געזאָגט געשמאַק.

דאַרף זיך מאַכען אַ מעשה, אַז אַ ייד פון קלינצי, קומט צופאָהרען קיין נאָוואָזיבקאָוו, קומט אין בית־המדרש, און לייענט דורך דעם קול־קורא, איז ער נישט פויל אַראָפּ'ן פען און שרייבט עס איבער אויף באָ'ת און פיהרט עס אוועק במתנה זיינע יידען אין קלינצי, און הענגט עס אויס אין שטעטעלדיגען בית־המדרש.

איז אָבער דער קלינצער בית־המדרש האַלב אויף דער וועלט און האַלב אויף יענער וועלט. די יעווסעקציע אין שטעטעל האָט שוין לאַנג בעשלאָסען צו קאָנפיסקירען דעם בית־המדרש און מיטאַמאָל בעמערקט איינער פון די „רויטע" בחורימלעך אַזאַ „פּראָקלאַמאַציע" אין בית־המדרש, רייסט ער עס אַראָפּ, איבערזעצט עס אויף רוסיש, — דעם טיטעל כ"ק איבערזעצט ער „יעוואָ פּרעוואָסכאָדיטעלסטוואָ", ווערט נ.פּ.או. פון אַזאַ פּראָקלאַמאַציע פינצטער אין די אויגען. און מען שיקט נאָך נאָכ'ן שמש פונ'ם בית־המדרש און מען נעמט איהם אויפ'ן צימבעל:

— סטייטש, 11 יאָהר נאָך דער אָקטיאַבער־רעוואָלוציע, נאָר „יעוואָ פּרעוואָסכאָדיטעלסטוואָ", ווער איז דער שרייבער פון דער פּראָקלאַמאַציע?!

דער שמש איז, ווייזט אויס, נישט פון די שטאַרק דרייסטע „מאָנאַרכיסטען", דערשרעקט ער זיך אויף טויט און ענטפערט:

— איך ווייס נישט, פרעגט מיך באחרים, נישט איך האָב געקלעפּט די פּראָקלאַמאַציע, נישט איך ווייס, וואָס און ווען!

שיקט מען שוין רופען דעם גבאי פון בית־המדרש:

— סטייטש, ווער קלעפּט עס מאָנאַרכיסטישע פּראָקלאַמאַציעס אין דיין בית־המדרש?!

ענטפערט דער גבאי, אַז ער ווייס אויך נישט. אַז מען קען זיך גאָרנישט דערוויסען ביים גבאי, שיקט מען רופען דעם פאָרזיצער פון קהלה און ווידער דאָס איינענע:

— סטייטש, וואו איז דאָס געהערט געוואָרען מאָנאַרכיסטישע פּראָקלאַמאַציעס?

דער ראש פון דער קהלה איז, ווייזט אויס נישט פון די שרעקעריגע שעפּסען און ענטפערט געלאַסען:

— וואָס פאַראַ פּראָקלאַמאַציעס? וואָס פאַראַ מאָנאַרכיסטען?!

ווערט שוין דער שעף פון נ.פּ.או. מלא חימה פאַר אַזאַ חוצפה און טראָגט איהם אונטער דער נאָז די „פּראָקלאַמאַציע" פון „יעוואָ פּרעוואָסכאָדיטעלסטוואָ", וועלכע ענדיגט זיך „אי וואָ אימיא סטאָוואָ באָג האָסט נאָם נאַסטאָיאַשטשיע איז באַוודלעניע" א. אַז. וו. (ובזכות זה וועט דער אויבערשטער אונז געבען אַ גאולה שלמה).

— וואָס מיינסטו, — ערגערט זיך דער שעף פון נ.פּ.או., — וואָס מיינט איהר, מיר פאַרשטעהען נישט, וואָס דאָס מיינט, איהר וואַרט אויף אַנ'אַ יסולייוער, איהר ווילט אויסגעלייזט ווערען! פון וועמען ווילט איהר בעפרייט און אויסגעלייזט ווערען? — פון דער ראַטען־מאַכט, שוואַרצע קלעריקאַלען!? וואָס מאַכט איהר זיך תמעוואַטע! און...

הקיצור דער שעף פון נ.פּ.או. האָט געפייערט און געדונערט, געערעט על ד' ועל משיחו, אויף די קלעריקאַלען און קאָנסערוואַטאָרען. געשאָסען פעך און שוועבעל און דער סוף איז גאָר נישט קיין פרייליכער. דער ענין דאַרף אינגיכען אויסגעהערט ווערען אין געריכט, מען ציהט צו די גבאים פון ושול פאַר'ן „אויפהענגען מאָנאַרכיסטישע פּראָקלאַמאַציאָס" פון „יעוואָ פּרעוואָסכאָדיטעלסטוואָ" אין בית־המדרש. פאַר'ן אַגיטירען בפירוש זיך צו בעפרייען פון דער ראַטען־מאַכט א. אַז. וו.

מיט וואָס דער ענין וועט זיך ענדיגען, איז שווער צו וואָגען.

וואָרום מאָנאַרכיסטען, וואָס אַגיטירען פאַר אַ פאַרשווערונג געגען דער ראַטען־מאַכט, גיט מען, כידוע אין רוסלאַנד נישט קיין גלעט איבער'ן קעפּעלע...

זיצען די גבאים פון קלינצער בית־המדרש אין געהאַקטע וואוגרען און וואַרטען אויף זייער פּסק־דין.

הלוואי זאָלען זיי גוט אָפּשניידען!

(פּ—ן)

אויף מאָסקווער בולוואַרען.

(ענדע פון 3־טע זייט)

בעטראַכט דער גוי דאָס יונגעל און שמייכעלט תמעוואַטע.

— די מאַרסעליעזע — ענטפערט דער קליינער גאַסען־זינגער.

— און פאַר צעהן קאָפּיקעס?

— די מאַרסעליעזע און דעם אינטערנאַציאָנאַל — שיס!

דאָס קאַרליק־פּנים'על ווערט שעהנער, לייכט־אויף איינגאַנצע. די צונג אַרבייט מעשים, שרייט־איבער דעם טומעל, וואָס הענגט איבער די קעפּ, פּייקעלט־אויס די מאַרסעליעזע, דעם אינטערנאַציאָנאַל. דער זינגער שלעפּט אַראָפּ דאָס היטעל, פאַרנייגט זיך לינקס, רעכטס. דער עולם ווערט אויפגערודערט, וואַרפט אין היטעל צענערלעך, שרייט:

— בּאַלאָריעץ!

— נאָך אַמאָל!

— נאָך אַמאָל!

אַ ועקס־פוטינער קאַצאַפּ, מיט אַ באָרד ביז איבער'ן גאַרטעל, נישטערט אין די קעשענעס, זוכט צווישען פּאַפּיר־געלט אַ צענערל, געפינט נישט און דערלאַנגט דעם יונגעל אַ קאָפּיקע:

— נישטאָ קיין קליינגעלט.

— טפוי — טוט דאָס יונגעל אַ קנאַל מיט דער צונג, און אַנ'אויפגערויטער וואָס דער עולם לאַכט, שפּילט ער שוין אויס פאַר אַ צווייטען זיינע שטיק.

— אַ טייערע פּרנסה — פּאַטמאַקעוועט זיך אַנ'עלטערער ייד.

— ס'קומט אַ וונטאָג — רעדט אַ צווייטער מיט אַ ברייטען פּחה — „ושאַבען" די חברה־ליינגאָלר!

ביים אַרויסגאַנג פון בולוואַר זיצט אַנ'אַלטע גויע, אַ גריע, האַלט אַ פּיצעלע קינד אויף דער האַנט. אַ צווייטס שלאָפט אין אַ ווינעלע.

— באַבעשי, ווי אַלט ביסטו? — פרעג איך דער בעטלערין און גיב איהר אַ קופּערנע מטבע.

— נאָך קיין פערציג נישט, טייערינקער!

— זי האָט אַראָפּגענומען אַ צוויי צעהנדליג יאָהרע — רופט זיך אָן אַ מלחמה־אינוואַליד מיט אַ הילצערנעם פוס, וואָס פערקויפט פּאַפּיראָסען.

— ווי קומט טאַקע צו אַ זעכציג־יאָהריגער באָבע אַזאַ פּרעקעל קינד? — פרעגט מיין מאָסקווער חבר.

— דאָס דינגט מע זאַנ'עופּעלע אויפ'ן טאָג — צערערט זיך דער מלחמה־אינוואַליד — פאַר געלט קריגט מען אין מאָסקווע אַלץ... געהט נאָר אַרוים בעיגען אויפ'ן מאַרק, וועט איהר זעהן ווי טייל פּוערטעס ברענגען היהנער, אייער, פּוטער צו פערקויפען, און טייל קומען מיט קליינוואַרג.... אַז איהר ווילט, כאַפּט זיך איצט אַריין צום געשוואָלענעם אוליטש, וואָס האַלט דאָס טייהויז אויף ניקאָלייעווסקע, וועט איהר זעהן ווי מען שפּעקולירט מיט קינדער. אַנ'אמת'ע בירושע...

— קומט — נעמט מיך מיין חבר פעסטער און מיר שפּרייזען.

דאָס טייהויז איז אין אַ קעלער, אַראָפּצוגעהן מיט טרעפּלעך. דער בעל־הבית מיט'ן ווייב, ביידע אָפּגעפרעסענע. בייכיקע, ווי כאַמאַזאַרען, זיצען ביי דער צאָהלבאַנק, ראַכט זיך הרעסלען, הערען נישט ווי פון אַלע ווינקעלעך טראָגט זיך אַ קינדער־געוויין. דער קעלנער לייגט אָפּ אַ שטיקעל פּלאַץ ביי אַ טיש און מיר זעצען זיך טרינקען טיי.

— אַ האַלבע רובל מיט עסען איז איבערגענוג — טענהט אַ צעשויבערטע בעטלערין צו אַ יונגער מאַמע. — קנאַפּ כאָרדעוואַניע אומצושלעפּען אַ גאַנצען טאָג אַ קינד אויף דער האַנט? וויפיל, מיינסטו, בלייבט מיר איינגאַנצען? קיין רובל אויך נישט!

— אַנדערע צאָהלען אַ רובל — פּרובירט די יונגע מאַמע זיך אַנטקעגען שטעלען.

— גיב מיר, טייערינקע, אַ פיר, פינף־יאָהריג קינד, וואָס קען אָנכאַפּען אַ פאַרבייגער פאַר אַ האַנט ,פאַר אַ פּאָלע, — שוימען זיך ביי דער בעטלערין די ליפּען — וועל איך דיר צאָהלען צוויי רובל אַ טאָג. אַז דו האַלסט אַ שטום עופעלע, וואָס האָט איין וויינע, בענקט נאָך דער מאַמעס ברוסט, און דו כאַטש צערייס זיך, קענסט עס נישט איינעמען, איינשטילען, אַזאַ קינד איז אַנ'אמתע מכה... די הענט געשוואָלען נאָר פון אַרומשלעפּען עס!

— קום שוין אַמאָל — שרייט אַ מאַן, פערפוצט אין אַנ'אויסגענייטס העמד, צום ווייב — נעם דאָס קינד און קום!

— אַ רגע — בעט זיך דאָס ווייב — האַלט עס צו אַ ווייל, פּאַק איך איין די זאַכען און מיר גייען!

זי גיט דעם מאַן דאָס קינד און אַליין שטופּט זי עסענוואַרג, שמאַטעס אין אַ קאָשיקעל מיט צוויי אויערען.

— נעהם איהם צו, דעם ממזר — טוט דער פאָטער אַ שליידער פון זיך דאָס קינד — ער האָט מיר שוין די ווייסע הויזען פאַרפּאַטשקעט!

— וועסט זיי שפּאָרען צו פאַרבען! — צעלאַכט זיך אַ באָבע.

— אַז דאָס איז נאָר אַ קינדאַרניע, נישט קיין טייהויז!

— דער עולם קינדעלט, זיצט נישט ליידיק.

— ערגעץ, בירגער, מוז דאָך זיין אַ גערעטעניש

— אַ ביסעל קליינוואַרג ביי אייך אין טייהויז

— זאָג איך צום בעל־הבית ביים אַרויסגיין.

— דאָס גרייטען מיר אָן רויטע אַרמייצעס — צעלאַכט זיך דער בעל־הבית.

„טאָג", ניו־יאָרק.

Dr. med. I. WAJNBERG
CEGIELNIANA 47, tel. 26-02
אינערליכע קראַנקהייטען. ספּעציעל פאַר לונגען־און האַרץ־קראַנקהייטען, בעשטראַהלונגען און קינסטליכע הערץ־זון. אין דערהיים פון 3—5 נאָכמיטאָג.
צוריקגעקעהרט.

Dr. med. St. Heinrich
POMORSKA 10, TEL. 47-67
ספּעצ. פון אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ לאַמפּען־שטראַהלען
פּריוואַט פון 2—3 נאָכמ. און פון 4—7 אָוועגד

דער שוואַרצער וואָלף

(ראָמאַן). (36

— צו וואָס זאָגט איהר מיר עס? — האָט לילי אַרויסגעשעפּטשעט.

ער האָט אַ ציה געטון מיט די פּלייצעס און פאָרטגעזעצט.

— דערפאַר, ווייל מיר דוכט זיך, אַז איך פערליר מיין פריהערדיגען שטאָלץ. מיט אַ מעת לעת צוריק האָב איך זיך פּלוצים דערפיהלט אומבעבראָכט, נידערגעשלאָגען... איך האָב זיך געפיהלט ענליך צו אַ קליין קינד, וואָס האָט זיך פערבלאָנדזשעט אין אַ געדיכטען פינסטערען וואַלד. אין דער גאַנצער וועלט האָב איך קיין איין פריינד נישט פערמאָגט; איך האָב געהאַט דעם פּנים פון אַ פערלוירענעם הונד, וואָס זוכט אַרום נידערגעשלאָגען אַ צערטליכע האַנד, אַ פריינדליכען אויסרוף... און... אייער אומגליק בעשטעהט אין דעם, וואָס איהר זענט דער איינציגער מענש, וועלכען איך האָב בעשלאָסען זיך אָנצופערטרויען. יאָ, עס וועט זיך אָנהויבען — אין איינענטליך, האָט זיך שוין אָנגעהויבען — אַ פערביסענער קאַמף. איך וועל זיך מוזען שיצען פון אַ סך זייטען. אויב אָבער...

וואָלדעק איז אומדערצידירט אויף אַ ווייל געשטאַנען געוואָרען.

די אויגען זיינע האָבען אָבער געברענט מיט אַ ליידענשאַפטליכען, הייסען פייער, און ער האָט פאָרטגעזעצט:

— אויב אָבער איך זאָל וויסען, אַז איהר בעציהט זיך נישט גלייכגילטיג צו מיין גורל, ווען איך וואָלט בעקומען די דרייסטקייט צו האָפען, אַז אייך וועט זיין אָנגענעהם צו וויסען דעם פאַקט, אַז איך האָב גובר געווען אַלע מניעות און בעזיגט אַלע שונאים — וואָלט עס געווען זעהר פיל פאַר מיר, דאָס וואָלט געווען מיין רעטונג!

ער האָט נישט אַראָפּגעלאָזט זיין דורשטיגען דורכדרינגליכען בליק פון איהר, וואַרטענדיג אומרוהיג אויף איהר ענטפער.

געזעהען האָט ער, אַז זי איז אומזיכער, נישט ענטשלאָסען; די אויגען לאָזט זי אַרונטער; איהרע ליפּען ציטערען.

נישט לאָזענדיג זי קומען צום וואָרט, האָט ער אַליין ווייטער גערעדט:

— ענטפערט נישט דערווייל, — איך בעט אייך, — לאָזט מיך פריהער דערווייזען מיין אויפריכטיגקייט. איך ווייס, אַז מיט בלויזע רעדען קאָן מען אייך נישט איבערצייגען. גיט־זשע מיר די מעגליכקייט צו דערווייזען אייך די אויפריכטיגקייט פון מיינע ווערטער.

— ווי־אַזוי דען? — האָט זי מיט אָנשטרענגונג אַ זאָג געטון — ווי־אַזוי קאָנט איהר דערווייזען, אַז איהר זענט אויפריכטיג?

— איהר וועט זעהען, אַז איך וועל אָנהויבען צו פיהרען אַנ'אָרענטליך, פרידליך און בעשיידען לעבען. כדי איהר זאָלט זיך איבערצייגען אין דעם, דאַרפט איהר, פערשטעהט זיך, האָבען צייט. אָבער אויך באַלד, אויפ'ן אָרט, וועל איך פערריכטען איינעם פון מיינע לעצטע... פערברעכענס.

זי האָט אויף איהם פערוואונדערט געקוקט.

ער, אָבער, האָט מונטער אַ שאָקעל געטון מיט'ן קאָפּ, און אַרויסגענומען פון טאַש אַ לעדערנעם שיידעל

— אין פּאַריז — האָט ער זיך רוהיג אָפּגערופען — האָב איך אָפּגעטון צוויי גרויסע זאַכען. איין ענין האָב איך — שוין געהאַט פון לאַנג פערקלעהרט דורכצופיהרען, און דעם צווייטען האָב איך צופעליג דורכגעמאַכט. דער ענין וועלכען איך האָב געפּלאַנעוועט עטליכע חדשים, אין דאָס גנב'ענען פון דער פרוי אַמבער'ס ציהרונג... אָטאָ איז עס.

וואָלדעק האָט אָנגעוויזען מיט דער האַנד אויפ'ן לעדערנעם שאַכטעל.

דער צווייטער „משא ומתן" פאָדערט אַ גענויערע אויפקלערונג: מיט אַ געוויסער צייט צוריק איז אַ פראַנצויז היימאַן, וועלכער האָט געוואוינט אין טור, דער'הרג'עט געוואָרען אויף אַ געהיימנישפולען אופן, דער דאָזיגער היימאַן איז געווען אַנ'אָרימער ערפינדער וועלכער האָט יאָהרען־לאַנג געאַרבייט אין אַ קליינעם וואַרשטאַטעל איבער אַנ'אַפּאַראַט אַזאַ, וואָס האָט געזאָלט פערפעסטיגען אַעראָפּלאַנען און שיצען זיי פאַר קאַטאַסטראָפעס. זיינע ערשטע פרובען האָבען שוין אַרויסגערופען אַ סענסאַציע. די רעגירונג האָט פערפיהרט מיט איהם פערטראַקטאַציעס וועגען אָפּקויפען זיין ערפינדונג, נאָר איידער דער אָפּמאַך איז אונטערגעשריבען געוואָרען האָט מען דעם דערפינדער דער'הרג'עט, און אַלע זיינע פּלענער און צייכענונגען זענען פערשוואונדען. אַלע שפּורען האָבען געפיהרט צו דעם בעקאַנטען אינטערנאַציאָנאַלען שפּיאָן אַדאָלף עקסטראַם, וועלכער האָט אַנומעלט געדינט אין דעם דייטשען לופט־פליה־פּלאַץ, און וועלכער האָט געהאַט אַ פּראָצעס פאַר פערראַט, עקסטראַם איז אָבער נעלם געוואָרען, און, ווען מ'איז אַרויף אויף זיינע שפּורען, האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז די פּלענער געפינען זיך אין דעם דייטשען קריגס־מיניסטעריום, פאַר דייטשלאַנד איז עס געווען אַנ'אומגעהויער געווינס: איצט וואָלט איהר לופט־פלאָט געוואָרען דער שטאַרקסטער אין דער וועלט... נו... און אָט, אָקאָרשט מיט דריי טעג צוריק איז דערזעלבער עקסטראַם ערשינען אין לאָנדאָן מיט דער כונה צו פערקויפען ענגלאַנד די פּלענער. צופעליג האָט ער זיך בעגעגנט מיט מיר, און ער האָט מיך אָנגענומען פאַר אַ מענשען, וואָס איז געשיקט געוואָרען דורכ'ן מיניסטעריום אויף אַ צוזאַמענטרעפעניש מיט איהם. מיט איין וואָרט — עס לוינט זיך נישט צו דערצעהלען קיין פּרטים — איך האָב צוגענומען ביי איהם די פּלענער, און געבראַכט זיי אַהער, כדי אָפּצוגעבען זיי דעם פראַנצויזישען געזאַנדטען — ד. ה. דער פראַנצויזישער מאַכט, וועלכער זיי געהערען לויט'ן יושר.

— אַזוי פּראָסט, אָפּגעבען?

— נישט... פּראָסט, איך וויל נישט מיט זיי מאַכען געשעפט. — אַזעלכע געשעפטען עקלען מיר.

— נאָר ביי דער געשאַפענער לאַגע, ווייל איך, אַז איך זאָל פאַר די פּלענער, בעקומען אַ אַרויספאָהר־שיין קיין אויסלאַנד... זענט איהר מסכים מיט מיר?

פאָרטזעצונג קומט.

אויסשטעלונג פון שילער-ארבייטן

איז נעכטען געעפענט געווארען.

נעכטען ארום האלב 1 בייטאג איז אין לא־קאל פון דער פאלקס־שולע א. נ. פון פילסודסקי (מאניושקא 54) פאר׳ן ומען די פייערליכע ער־עפענונג פון דער אויסשטעלונג פון שילער־ארבייטען אין פאלקס־ און מיטעל־שולען.

אין דער פייערונג האבען אנטיילגענומען פער־טרעטער פון דער שול־מאגיסט, רעגירונגס־פארשטע־הער, קאמונאלע און געזעלשאפטליכע אינסטיטוצ־יעס א. אנד. די ערעפנונגס־רעדע האט געהאלטען דער שול־קוראטאר רינעוויטש. ער האט אנגעווי־זען אויף דער ווערט פון דער אויסשטעלונג פאר די שילער און לעהרערשאפט, אנגעוויזען אויף די אנשטרענגונגען וואס זענען דערביי געמאכט געווא־רען פון ביידע צדדים און ערקלערט, אז די בעסערע פון די אויסגעשטעלטע ארבייטען זענען קוואליפי־צירט געווארען פאר דער אלגעמיינער אויסשטעלונג אין פאזען.

נאכדעם ווי דער שול־ארקעסטער האט אפגע־שפילט דעם נאציאנאלען הימן האט דער קוראטאר איבערגעשניטען די לענטע און ערקלערט די אויס־שטעלונג פון די שילער־ארבייטען פאר געעפענט. די אויסשטעלונג געפינט זיך אויף 3 שטאקען און אין 40 צימערן. ס׳זענען אויסגעשטעלט ארבייטען פון רעליגיע, פויליש, געשיכטע, געאגראפיע, מא־דען קוילען, לעבעדיגע און טויטע נאטור, האנד־ארבייט, מאלעריי, פיזיק און געזעלשאפטליכע דערציהונג.

טראמוויי־פארפאל

אויף דער ליניע זגערזש—אזארקאוו.

(ח) נעכטען ארום 7 אין אווענד איז פון אזארקאוו קיין זגערזש מיט דער גאנצער שנעלקייט געגאנגען דער עלעקטרישער טראמוויי. פלוצלונג איז דורך דער ליניע אדורכגעפאהרען א פוהר און דער טראמוויי איז מיט דער גרעסטער האסטיגקייט ארויף אויף איהר. די פוהר האט זיך איבערגע־קעהרט, דאס פערד איז דערהרג׳עט געווארען און דער פוהרמאן, וועלכער איז אוועקגעשליידערט גע־ווארען אויף א מרחק פון 10 מעטער איז אפגע־קומען מיט לייכטע וואונדען.

Dr. med. H. Lubicz

צעגעלניאנא 43, טעל. 41-32

ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און מענער־שוואכע קראנקהייטען. היילונג מיט קווארץ־לאמפ (הער־אויספאל)

נעהמט אן פון 10—8 און פון 8—5 אוונט

א קאטאסטראפע מיט א לאסט־אויטא ביי בלאשקי

א שרעקליכע קאטאסטראפע האט פאסירט מיט א לאסט־אויטא, וואס קורסירט מיט סחורות פון לאדז—קאליש. אויפ׳ן וועג פאר בלאשקי איז דער אויטא ארויפגעפאהרען אויף א פוהר און דער שאפער, וועלענדיג אויסמיידען א קאטא־סטראפע האט צו האסטיג פארקערעווע׳ט דעם אויטא, אזוי, אז דער אויטא האט זיך איינגאנצען איבערגעקעהרט. דער בעגלייטער — א יודישער יונגערמאן איז דערהרג׳עט געווארען אויפ׳ן ארט. פון די סחורות, וואס זענען געבליבען ליגען ביי די אייגענטימערס זענען אנגעקומען, איז געווארען פשוט בלאטע, אויך פעהלט א סך סחורה. עס ווערט געפיהרט אן אויספארשונג. ב.

„מימאזא”

נאך א רייהע ערשט־ראנגיגע פילמען ווערט אין קינא „מימאזא” איצט דעמאנסטרירט א גרויסער אטראקציע־פילם א. נ. „דעם שייקס טאכטער.

אין די הויפטראלען די בעריהמטע בעבע דאניעלס און אנדערע. קירצליך א נייער פילם א.נ. „די שקלאפין פון דער בייטש”.

ניו־יארקער טומווינציג פאר דער יודישער ערציהונג

ניו־יארק, (י.ס.א.) אויף דער יעהרליכע פערזאמלונג פון דער „געזעלשאפט פאר יודישע ערציהונג” האט דער פרעזידענט פון יודיש־אמע־ריקאנישען קאמיטעט ה׳ לואי מארשאל געהאלטן א רעדע וועגען דעם מצב פון דער יודישער ערציהונג אין די פאראייניגטען שטאטען. דער רעפערענט האט פעסטגעשטעלט, אז די ארבייט ליידט שטארק צוליב מאנגעל פון קאארדינאציע.

פון די 350 000 יודישע שול־קינדער אין ניו־יארק, וועלכע געהערען צום שול־עלטער בא־קומען א וועלכע עס איז יודישע ערציהונג ווינ־ציגער ווי א העלפט.

די אמעריקאנער יודען גיבען אויס אויף יודישע ערציהונגס־צוועקען 4 ביז 5 מיליאן דא־לאר א יאהר, דאס יודישע ניו־יארק ווידער אבער אויף דעם צוועק נישט מעהר ווי 50 000 דאלאר. מען דארף דעריבער אונבעדינגט הויבען די לייסטונגען פון די ניו־יארקער יודען אויף יו־דישע בילדונגס־צוועקען.

לואי מארשאל האט אויך אנגעוויזען אויף דער וויכטיגקייט פון פעראינטערעסירען די מו־טערס מיט די פראגען פון דער יודישער ערציהונג

שטייך־רוירען פאר קאנאליזאציעס

גלאזירטע און פארמעס

און צו פערבינדונג צו קאנאליזאציע־נעץ, ווי אויך שאמאט־ציגעל פון דער פאבריק „MARYWIL” (dawn. „Ćmielów”)

צו מוירען קעסלען, שפאלטובקעס (הפלפטען), קלינעס, בעקער פליטעס א״וו

עס ווערען אויך אנגענומען בעשטעלונגען אויף פאסאן־שניידער לויט שקיצען.

T. HANELT

MATERJAŁY BUDOWLANE i SZKŁO

Łódź, ul. Pusta 15|17, tel. 34-53.

Rok założenia 1896.

3627

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY

Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26

Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od wtorku, 1-go stycznia do poniedziałku, dnia 7 stycznia 1929 r. wł.

Program noworoczny!

Dramat w 10 aktach

SERCE

(MAŁA ANETA)

W roli głównej: MARY PICKFORD.

Następny program:

Miasta miljona poległych (verdun).

צענטראל־קליינהענדלער־פעראיין

אויף לאדזער וואיעוואדזטווע, זאוואדזקא 5.

זונטאג, דעם 20/1 ד. י. קומט פאר די יעהרליכע

אלגעמיינע פערזאמלונג

12 א זייגער מיטאג צום ערשטען טערמין און 6 אווענד צום צווייטען טערמין, גילטיג ביי יעדער צאהל מיט־גלידער און מיט פאלגענדער טאג־ארדנונג:

1) ערעפנונג, 2) וואהלען פון א פארזיצענדען, 3) טעטיגקייטס־בעריכט און קאסע־בעריכט, 4) וואהלען פון א נייע פערוואלטונג, 5) פרייע פארשלאגען.

די פערוואלטונג.

3636

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען

און רענטגענאלאגישער קאבינעט.

בזשעזשינער 11, טעלעפאן 37-63

אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד״ר וואלינסקי נאז, האלז, אויערן קר. 4—3

ד״ר פערשנער קינדער קראנקהייטען 11-9 5-4½

ד״ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען 1—11

ד״ר רובינשטיין הויט און געשלעכטס־קר. 1½—12½

ד״ר שמירנפעלד נערווען און המסעינע קר. 2—1

ד״ר נאלדבלאט אויגען־קראנקהייטען ½—12½

ד״ר פרייסבערג כירורגישע קראנקה. 3—1

ד״ר בערגמאן פרויען און געבורטס־הילף 4—3

[illegible]

שטענדיג גענגען שקארלאטין.

[illegible] 6—3 1—10

ליכטבאלינגע צייהן, קאראנען, מאפען א. א. ה.

די לעטשניצע איז אויך מאנטאג זונטאג.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט־קראנקה. בעהאנדלונג פון מענער־שוואכע.

איז דורך איבערגעצויגען אויף אנדזשעיא 5

נעמט אן פון 8 — 10 פריה און פון 5—9 אין אווענד. באזונדערער ווארטע־זאל פאר פרויען.

Dr. H. WOŁKOWYSKI

צעגעלניאנא 25, טעל. 26-87

ספעציעל ארצט פאר הויט און ווענע־רישע קראנקהייטען, מענער־שוואכע. אלע ארט אנאליזען. בעהאנד־לונג מיט קווארץ־סטראהלען.

נעמט אן פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אוו.

Dr. med. J. LUBICZ

ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער. איינענע פראצאדור [illegible] אינסטרומענטן [illegible]

נעמט אן פון 5—7 אין אווענד.

Dr. ADAM GROSGLIK

Al Kościuszki 27

tel. 51-78.

[illegible]

Dr. med. W. EYCHNER

גינעקאלאג־אקושער

גערושער 31.

טעל. 84-72

נעמט אן פון 8—6 אווענד

KONDYCJI

poszukuję.

H. KAMIONKA,

Wólczańska 4.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים־ספעציאליסטען

זאוואדזקא 1.

יאר פאר ווענערישע הויט־קראנקהייטען און מענער־שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסולטאציע מיט ספעציאליסטען פון אורינאלאגיע און נערווען־קראנקהייטען. קווארץ־לאמפע, עלעקטרישער הייל־קאבינעט קאסמעטיק.

— — — טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אווענד. — — —

פון 11 ביז 12 בייטאג און פון 2 ביז 3 נאכמיטאג נעהמט אן א פרוי־דאקטאר נור קינדער און פרויען

זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.

— — באזונדערע ווארטע־צימער פאר פרויען. — —

וויזיט 3 זל.

LEKARZ DENTYSTA צאהן־ארצט

St. GELBERG

אנדזשעיא 15, טעל. 08-31.

[illegible]

נעמט אן פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ערשינען נומער 3

פוילישער מאנטשעסטער

לאדזער צייטשריפט פאר ווירטשאפטליכע, געזעלשאפטליכע און קולטורעלע פראגען

אונטער דער רעדאקציע פון

א. בארוכין און י. נירוואן

מיט ארטיקלען פון: פרעזעס בארוך איינגאן, סאנ. ש. בוני, ראטמאן י. מ. ביאלער, מ. בראקרזאן, ה. גייזלער, ב. א. גליקסמאן, מ. העלמאן, יגאליאן האלף, ה. הינאמער, ה. פרעזעס יוליוש לעהרטיין, פרוי ר. פאוסט, ד״ר ה. פאלעק, ד״ר י. פראנקעל, אינזש. ב. פראשקער, אדוו. א. ציטערמאן, אלי׳ קארא, גינא שווארץ, סאנ. ז. שטרויך, א חוץ דעם כאראקטעריסטיקעם פון ישראל פאזנאנסקי, ראטמאן יחיאל יצחק בערמאן, ערנם מאיר פלאצקער א. א.

דער נומער איז רייך אילוסטרירט.

פרייז 50 גראשען.

צו בעקומען ביי אלע צייטונגס־פערקויפער.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען

און ערצטליך־רענטגענאלאגישער קאבינעט

זגיערסקא 17 טע. 16-33.

ד״ר ראקאווסקי נאז, האלז, אויערן קר. 10—11 3—5 7—8

ד״ר ווישאנער הויט און געשלעכטס קר. 10—11 1—6

ד״ר גאלדשטיין אויגען־קראנקהייטען 1—3 7—8

ד״ר יוסטמאן נערווען קראנקהייטען 12—2

ד״ר ראזענצווייג קינדער־קראנקהייטען 10—12 4—5

ד״ר [illegible] פרויען און געבורטס־הילף 11½ 5—6

ד״ר קאנטאר [illegible] 1—3

ד״ר גרינבערג [illegible]

ד״ר [illegible] רענטגען 10—12 4—6

א. [illegible] צאהן־ארצט 6—7

ג. [illegible] צאהן־ארצט 6—8

[illegible]

א רענטגען־אינסטיטוט

[illegible]

די לעטשניצע איז [illegible] אפען ווארטע

חזיום אין דער שבת.

ערצטליך־קאסמעטיש. קאבינעט

[illegible] פון 5—7 אווענד

אנאנסען־פרייז [illegible] 15 גר. [illegible] 20 גר. [illegible]

[illegible]

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.

Czcionkami i drukiem „Najer Folksblat" Piotrkowska 21.